

Offentlighet, integritetsfrågor, m.m.

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas 27 motionsyrkanden från den allmänna motions- tiden om data- och integritetsfrågor och om offentlighet och sekretess. Samt- liga motioner avstyrks med hänvisning till bl.a. att pågående utredningar bör avvaktas och att utskottet i nuläget inte funnit tillräckliga skäl att föreslå föreslagna förändringar.

I betänkandet finns 14 reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	5
Utskottets överväganden	8
Data- och integritetsfrågor.....	8
Gällande regler m.m.	8
Integritetslagstiftning.....	10
Motionerna	10
Bakgrund	11
Tidigare behandling.....	13
Utskottets ställningstagande	14
Försäljning av personuppgifter	14
Motionen.....	14
Bakgrund	15
Tidigare behandling.....	15
Utskottets ställningstagande	15
Ändringar i sekretesslagen m.m.	16
Gällande regler	16
Motionerna	17
Bakgrund	19
Tidigare behandling.....	19
Utskottets ställningstagande	20
Översyn av personuppgiftslagen, lagen om ansvar för elektroniska anslagstavor och EG:s dataskyddsdirektiv, m.m.	20
Gällande regler	20
Motionerna	21
Bakgrund	22
Tidigare behandling.....	24
Utskottets ställningstagande	25
Avveckling av SPAR.....	25
Gällande regler	25
Motionen.....	26
Bakgrund	26
Tidigare behandling.....	27
Utskottets ställningstagande	28
Förbud mot användning av personnummer vid hyra av film	28
Gällande regler	28
Motionen.....	28
Bakgrund	29
Tidigare behandling.....	29
Utskottets ställningstagande	30

Offentlighets- och sekretessfrågor.....	30
Gällande regler m.m.....	30
Ändring i sekretesslagstiftningen m.m.....	31
Gällande regler.....	31
Motionerna.....	32
Bakgrund.....	33
Tidigare behandling.....	33
Utskottets ställningstagande.....	34
Utlämnande av passfotografier.....	35
Gällande regler.....	35
Motionen.....	35
Bakgrund.....	36
Tidigare behandling.....	37
Utskottets ställningstagande.....	37
Sekretess m.m. inom förskola och skola.....	38
Gällande regler m.m.....	38
Motionerna.....	40
Tidigare behandling.....	41
Utskottets ställningstagande.....	41
Regler för anmälningar av våld m.m.....	41
Gällande regler.....	42
Motionerna.....	43
Bakgrund.....	44
Utskottets ställningstagande.....	44
Justitiekanslerns roll.....	44
Motionen.....	45
Bakgrund.....	45
Utskottets ställningstagande.....	46
Begreppet potentiella handlingar.....	46
Gällande regler.....	46
Motionen.....	46
Bakgrund.....	47
Tidigare behandling.....	47
Utskottets ställningstagande.....	48
Reservationer.....	49
1. Införande av en generell integritetslag (punkt 1).....	49
2. Förstärkning av integritetsskyddet och utredning om teknikoberoende integritetslagstiftning (punkt 2).....	49
3. Upphävande av 7 kap. 16 § sekretesslagen (punkt 5).....	50
4. Upphävande av PuL och BBS-lagen (punkt 7).....	50
5. Utsträckning av dataskyddsdirektivet (punkt 8).....	51
6. Översyn av registerlagstiftningen m.m. (punkt 9).....	51
7. Avveckling av SPAR (punkt 10).....	52
8. Offentlighetsprincipen (punkt 12).....	52
9. Försvårad ändring av sekretessbestämmelser (punkt 13).....	53

10. Rakt skaderekvisit i brottsförebyggande och brottsbeivrande verksamhet (punkt 16)	54
11. Förtroendefull information i skolan (punkt 18)	54
12. Straffrelaterad sekretes tid i vissa fall (punkt 21).....	55
13. Justitiekanslerns roll (punkt 22).....	56
14. Potentiella handlingar (punkt 23)	56
Förteckning över behandlade förslag.....	57
Motioner från allmänna motionstiden.....	57

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Införande av en generell integritetslag

Riksdagen avslår motion 2002/03:K241 yrkande 25.

Reservation 1 (c)

2. Förstärkning av integritetsskyddet och utredning om teknikberoende integritetslagstiftning

Riksdagen avslår motion 2002/03:K254 yrkandena 6 och 7.

Reservation 2 (m, fp)

3. Utredning rörande tekniska applikationer och den personliga integriteten

Riksdagen avslår motion 2002/03:K354.

4. Utredning om ett starkare skydd för den personliga integriteten

Riksdagen avslår motion 2002/03:K350.

5. Upphävande av 7 kap. 16 § sekretesslagen

Riksdagen avslår motion 2002/03:K241 yrkande 30.

Reservation 3 (c)

6. Databas om barns tillväxt m.m.

Riksdagen avslår motion 2002/03:K352 yrkandena 1 och 2.

7. Upphävande av PuL och BBS-lagen

Riksdagen avslår motion 2002/03:K241 yrkandena 26 och 27.

Reservation 4 (c)

8. Utsträckning av dataskyddsdirektivet

Riksdagen avslår motion 2002/03:K241 yrkande 29.

Reservation 5 (c)

9. Översyn av registerlagstiftningen m.m.

Riksdagen avslår motion 2002/03:K254 yrkandena 2 och 4.

Reservation 6 (m)

10. Avveckling av SPAR

Riksdagen avslår motion 2002/03:K254 yrkande 5.

Reservation 7 (m)

11. Förbud mot användning av personnummer vid hyra av film

Riksdagen avslår motion 2002/03:K298.

12. Offentlighetsprincipen

Riksdagen avslår motion 2002/03:K254 yrkande 1.

Reservation 8 (m, fp)

13. Försvårad ändring av sekretessbestämmelser

Riksdagen avslår motion 2002/03:K241 yrkande 31.

Reservation 9 (c)

14. Värna offentlighetsprincipen i EU-ärenden

Riksdagen avslår motion 2002/03:K241 yrkande 33.

15. Offentlighetsprincipens värnande

Riksdagen avslår motion 2002/03:K383 yrkande 12.

16. Rakt skaderekvisit i brottsförebyggande och brottsbeivrande verksamhet

Riksdagen avslår motion 2002/03:Ju282 yrkande 2.

Reservation 10 (v, mp)

17. Sekretesslagstiftning kring passfotografier

Riksdagen avslår motion 2002/03:K292.

18. Förtroendefull information i skolan

Riksdagen avslår motion 2002/03:K389.

Reservation 11 (m)

19. Sekretesslagstiftning i förskolan

Riksdagen avslår motion 2002/03:K405.

20. Anmälningar om våld mot kvinnor

Riksdagen avslår motion 2002/03:Ju234 yrkande 9.

21. Straffrelaterad sekretesstid i vissa fall

Riksdagen avslår motion 2002/03:K227.

Reservation 12 (m)

22. Justitiekanslerns roll

Riksdagen avslår motion 2002/03:K241 yrkande 34.

Reservation 13 (c)

23. Potentiella handlingar

Riksdagen avslår motion 2002/03:K254 yrkande 3.

Reservation 14 (m)

Stockholm den 25 mars 2003

På konstitutionsutskottets vägnar

Gunnar Hökmark

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunnar Hökmark (m), Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Pär Axel Sahlberg (s), Kenth Högström (s), Ingvar Svensson (kd), Mats Einarsson (v), Mats Berglind (s), Henrik S Järrel (m), Tobias Krantz (fp), Kerstin Lundgren (c), Helene Petersson (s), Billy Gustafsson (s), Gustav Fridolin (mp), Inger Jarl Beck (s), Liselott Hagberg (fp) och Bertil Kjellberg (m).

Utskottets överväganden

Data- och integritetsfrågor

Gällande regler m.m.

Dataskyddsdirektivet

Den 24 oktober 1995 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandlingen av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsdirektivet). I Sverige har direktivet genomförts genom personuppgiftslagen (1998:204) – PuL – som trädde i kraft den 24 oktober 1998.

EG-direktivets syfte är att skapa en gemensam, hög nivå på integritetsskyddet för att därigenom möjliggöra ett fritt flöde av personuppgifter mellan medlemsstaterna. Medlemsstaterna får inom den ram som ges i EG-direktivet närmare precisera villkoren för när personuppgifter får behandlas. Dessa preciseringar får dock inte hindra det fria flödet av personuppgifter inom Europeiska unionen. Bestämmelserna i direktivet reglerar själva hanteringen av personuppgifter. Direktivet bygger således på en vittomfattande hanteringsmodell. Vid direktivets genomförande anförde regeringen att en lagstiftning som reglerar i princip all hantering av personuppgifter måste införas på grund av direktivet. I sitt förslag till personuppgiftslag valde regeringen därför att i huvudsak låta lagen följa direktivets text och struktur. Enligt regeringen fanns det dock starka skäl för att verka för att det blir möjligt att gå ifrån en lagstiftning efter en vittomfattande hanteringsmodell. Regeringen avsåg att på lämpligt sätt utnyttja Sveriges inflytande i EU för att påverka i en sådan riktning (prop. 1997/98:44 s. 35 f.).

Personuppgifter

Med personuppgifter avses enligt 3 § PuL all slags information som direkt eller indirekt kan hänföras till en fysisk person som är i livet. Som exempel på personuppgifter kan nämnas namn på personer, personnummer, kundnummer osv. Även bild- och ljuduppgifter om fysiska personer omfattas (se punkt 14 i ingressen till EG-direktivet). Enligt uttalanden i förarbetena till PuL krävs det bara att en fysisk person kan identifieras med hjälp av informationen, inte att den personuppgiftsansvarige själv skall förfoga över samtliga uppgifter som gör identifieringen möjlig (SOU 1997:39 s. 338). Enligt punkt 26 i ingressen till dataskyddsdirektivet skall man för att avgöra om en person är identifierbar beakta alla hjälpmedel som i syfte att identifiera vederbörande rimligen kan komma att användas antingen av den personuppgiftsansvarige eller av någon annan person.

Så snart personuppgifter på något sätt hanteras är det fråga om en behandling som faller under PuL:s tillämpningsområde, om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller avser ett manuellt register. Detta följer av 3 och 5 §§ PuL. Begreppet behandling är således inte särskiljande i den meningen att det kan användas för att skilja ut vissa hanteringsformer som inte omfattas av lagen. Alla former av hantering omfattas. När det gäller automatiserad behandling krävs det inte att de hanterade personuppgifterna finns i något som kan karakteriseras som ett register eller att de annars är ordnade på visst sätt. Även behandling av enstaka personuppgifter, t.ex. namn, i löpande text omfattas således.

I 9 § PuL slås vissa grundläggande krav på behandling av personuppgifter fast. Den personuppgiftsansvarige skall se till bl.a. att personuppgifter behandlas på ett korrekt sätt och i enlighet med god sed, att personuppgifter bara får samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål och att de inte får behandlas för något ändamål som är oförenligt med det ändamål för vilket uppgifterna samlades in. I PuL anges vidare under vilka förutsättningar behandling av personuppgifter är tillåten. I 10 § PuL anges att personuppgifter bara får behandlas om den registrerade har lämnat sitt samtycke till behandlingen, eller om behandlingen är nödvändig för olika i lagen uppställda ändamål, t.ex. ett berättigat intresse hos den personuppgiftsansvarige, om detta intresse väger tyngre än den registrerades intresse av skydd mot kränkning av den personliga integriteten. Behandling av personuppgifter även utan den registrerades samtycke kan således vara tillåten efter en intresseavvägning (10 f § PuL). Inom ramarna för denna intresseavvägning är det tillåtet för medlemsstaterna att närmare precisera villkoren för när personuppgifter får behandlas. Detta följer av artikel 5 i dataskyddsdirektivet.

Bestämmelserna i PuL skall inte tillämpas i den utsträckning det skulle inskränka en myndighets skyldighet enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen, rörande allmänna handlingars offentlighet, att lämna ut personuppgifter (8 § första stycket PuL).

Integritetslagstiftning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkanden rörande införande av en generell integritetslag (c), förstärkning av skyddet för den personliga integriteten (m), tillsättande av en utredning rörande en generell teknikoberoende integritetslagstiftning (m) och tillsättande av en utredning rörande gränsdragningsproblematiken mellan teknik och integritet (c) med hänvisning till att den aviserade parlamentariskt sammansatta kommittén med uppdrag att bl.a. kartlägga, analysera och utvärdera sådan lagstiftning som berör den enskildes integritet bör avvaktas.

Jämför reservationerna 1 (c) och 2 (m, fp).

Motionerna

I motion 2002/03:K241 av Maud Olofsson m.fl. (c) föreslås ett tillkännagivande om införande av en generell integritetslag (yrkande 25). Motionärerna anför att det behövs ett starkt skydd för integriteten. Detta skydd bör omfatta hela den privata sfären, inkluderande såväl personuppgifter som t.ex. rätten till genetisk integritet. Det måste beaktas att den personliga sfären är olika stor för olika människor. Offentliga personer måste således acceptera att granskas och kritiseras i betydligt större utsträckning än enskilda personer utan motsvarande ställning. Integritetslagstiftningen måste därför ge utrymme för tillämpning av en slags proportionalitetsprincip. Lagstiftningen måste utgå från att förbjuda missbruk av personuppgifter och otillbörliga intrång i den personliga integriteten, inte som i dag från att reglera vad som är tillåtet. Regeringen bör snarast tillsätta en utredning syftande till att utforma en sådan lagstiftning.

I motion 2002/03:K254 av Per Unckel m.fl. (m) föreslås förstärkning av skyddet för den personliga integriteten och tillsättande av en utredning rörande en generell teknikoberoende integritetslagstiftning. Motionärerna anför bl.a. att den tekniska utvecklingen hela tiden ökar möjligheterna att blicka in i medborgarnas privatliv vilket innebär ett växande hot mot den enskildes integritet. Motionärerna menar att det föreligger ett stort behov av en omfattande analys av grunderna för integritetsskyddets framtida utformning i syfte att ta fram en allmän, teknikoberoende integritetslagstiftning. En central frågeställning i detta sammanhang är hur skyddet för den personliga integriteten skall utformas utan att begränsa medborgarnas yttrandefrihet och insyn i myndigheternas verksamhet och samtidigt ge betryggande vägledning för det framtida bruket av personuppgifter. En annan frågeställning rör den personliga integriteten och det faktum att den inte alltid kan lämnas orubbad, men att intrång, antingen det sker frivilligt eller av tvång, bör utgöra undantaget och att skyddet för integriteten därmed alltid skall vara huvudregel. Ytterligare en frågeställning som måste beaktas är hur och av vem dylika avvägningar skall

göras. Även de processuella och skadeståndsrättsliga frågorna i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen bör ses över med syftet att stärka ställningen för den person som kränkts. Det sagda utesluter enligt motionärerna inte att en sådan lagstiftning kan behöva kompletteras med en förstärkning av det nuvarande grundlagsskyddet och säkerhetsmässiga och praktiska åtgärder som på vissa områden kanske till och med kan ersätta lagstiftningen. Motionärerna anser att regeringen bör lägga fram förslag om förstärkning av skyddet för den personliga integriteten och att regeringen snarast tillsätter en utredning rörande en generell teknikberoende integritetslagstiftning (*yrkandena 6 och 7*).

I motion 2002/03:K354 av Lena Ek m.fl. (c) föreslås en offentlig utredning för att klargöra gränsdragningen mellan nya tekniska applikationer och skyddet av den personliga integriteten. Motionärerna anför att den tekniska utvecklingen går oerhört fort och att användningen av tekniska hjälpmedel ökar dramatiskt, liksom tillgängligheten till information. Som exempel på var informationssystem byggs ut och tekniska applikationer och register kopplas ihop kan nämnas företag, kreditinstitut, myndigheter, arbetsgivare och polisen. Planeringen för att använda teknisk utrustning i övervakande och informativt syfte har av olika skäl intensifierats på senare tid. Många av åtgärderna och applikationerna kränker grovt rätten till integritet och hemfrid. Det är mot denna bakgrund viktigt att genom en offentlig utredning klargöra gränslinjen för när nya tekniska applikationer och informationshjälpmedel närmar sig den gräns som måste dras för att garantera individens integritet.

Bakgrund

Arbete i Regeringskansliet

Under hösten 2000 presenterade Justitiedepartementet ett utkast med förslag till ändring i EG-direktivet. Den föreslagna ändringen syftar till en förenklad reglering av skyddet för personuppgifter och är inriktad på att förhindra missbruk av sådana uppgifter. Samtidigt bjöd departementet in representanter för riksdagspartierna att ingå i en samrådsgrupp om EG-direktivet. För att få in synpunkter på eventuella tillämpningsproblem som EG-direktivet orsakat utarbetade Justitiedepartementet vidare en enkät för en offentlig utvärdering av EG-direktivet och utkastet till missbruksmodell. Enkäten remitterades i februari 2001 till myndigheter, organisationer och företag och kunde också besvaras av var och en via Internet. Enkätsvaren har sammanställts i promemorian EG-direktivet om personuppgifter – En offentlig utvärdering, Ds 2001:27. Av sammanställningen framgår bl.a. att Justitiedepartementets utkast till missbruksmodell fick ett överväldigande positivt gensvar. Den offentliga utvärderingen visade också att det finns en betydande osäkerhet om hur bestämmelserna skall tillämpas. Regeringen gav därför Datainspektionen i uppdrag att under år 2002 publicera konkret vägledning på väsentliga punkter. Datainspektionen har under 2003 publicerat skrifter om intresseavvägning enligt PuL, samtycke enligt PuL och om hur länge man får spara personuppgifter.

Regeringen avvaktar den rapport om genomförande av EG:s dataskyddsdirektiv, eventuellt försedd med lämpliga ändringsförslag, som kommissionen skall lämna enligt artikel 33 i direktivet. Rapporten har blivit försenad och kommer enligt uppgift från Justitiedepartementet sannolikt att lämnas under våren 2003. Vid tillfälle då rapporten aviserades komma under hösten 2002 uppgav regeringen att dess föresats var att använda tiden fram till dess rapporten lades fram för att främja att ett förslag till revidering läggs fram och för att öka förståelsen för de förändringar som enligt svensk uppfattning är önskvärda.

Sverige tog vid ett ministerrådsmöte i november 2001 med EG-kommissionen upp frågan om rapporten och eventuella ändringar i EG-direktivet. Sverige framförde därvid sin syn på behovet av att ändra EG-direktivet till en mera missbruksinriktad regleringsmodell. Sverige har också tagit upp behovet av ändringar mot en mer missbruksinriktad modell inom ramen för Europarådets arbete.

Regeringen beslutade den 21 februari 2002 (dir. 2002:31) att tillkalla en särskild utredare med uppgift att se över personuppgiftslagen i syfte att åstadkomma ett regelverk som mera tar sikte på missbruk av personuppgifter. Enligt direktiven skall utredaren närmare analysera förutsättningarna – inom ramen för dataskyddsdirektivet – för en reglering som tar sikte på missbruk av personuppgifter snarare än varje slags hantering av sådana uppgifter. Syftet är i första hand att underlätta vardaglig hantering av personuppgifter och opinionsbildning samt kommunikation samtidigt som enskilda ges ett effektivt skydd mot missbruk av uppgifterna och andra obefogade intrång i den personliga integriteten. Regleringen skall liksom hittills vara teknikoberoende. I den utsträckning det med hänsyn till EG-direktivet är möjligt med lättnader i hanteringsreglerna skall utredaren föreslå de bestämmelser som är nödvändiga för att förhindra missbruk av personuppgifter och andra obefogade intrång i den personliga integriteten. I frågor som har anknytning till sekretess skall utredaren även samråda med Offentlighets- och sekretesskommittén (dir. 1998:32). Utredaren skall vidare samråda med den kommitté som får i uppdrag att göra en bred kartläggning avseende skyddet för den personliga integriteten i det moderna samhället. Utredaren skall också hålla sig underrättad om Datainspektionens arbete med att utforma konkret vägledning för tillämpningen av vissa bestämmelser i personuppgiftslagen. Utredningen beräknas avsluta sitt arbete den 31 mars 2003.

Offentlighets- och sekretesskommittén (Ju 1999:06) skall bl.a. göra en allmän översyn av sekretesslagen. I denna översyn ingår att undersöka i vilken utsträckning lagen kan förbättras, t.ex. genom att onödiga bestämmelser upphävs och att lagen görs mer överskådlig, med bibehållen balans mellan intresset av offentlighet och insyn å ena sidan och integritetsskyddsintressen och andra sekretessskyddsintressen å andra sidan (dir. 1998:32). Kommittén beräknas avsluta sitt arbete den 31 december 2003.

I skriftligt svar på fråga 2002/03:333 från Inger René (m) om integritetsskyddets framtida utformning uppgav justitieminister Thomas Bodström den 2 januari 2003 bl.a. följande. Han avser att verka för att den av regeringen sedan länge planerade parlamentariskt sammansatta kommittén med uppdrag att bl.a. kartlägga, analysera och utvärdera sådan lagstiftning som berör den enskildes integritet tillsätts så snart det är möjligt och att utkast till kommittédirektiv har utarbetats inom Justitiedepartementet.

Tidigare behandling

Våren 2000 behandlade justitieutskottet i betänkande 1999/2000:JuU8 frågan om en begäran om en utredning rörande förhållandet mellan integritet och effektivitet i brottsbekämpningen. Utskottet hänvisade till att det i betänkande 1999/2000:JuU5 framhållit att det då liksom tidigare var av uppfattningen att det var viktigt att integritetsfrågorna uppmärksammades i lagstiftningsarbetet. Det var därför positivt att regeringen övervägde en samlad analys av tvångsmedelslagstiftningen från integritetssynpunkt. Justitieutskottet, som flera gånger tagit upp frågan om integritetslagstiftning hade hållit en utfrågning med en företrädare för Justitiedepartementet, som anfört bl.a. att det naturligtvis alltid är nödvändigt att riksdagen i varje lagstiftningsärende gör en självständig avvägning mellan hänsynen till den personliga integriteten å ena sidan och det motstående intresse, t.ex. yttrandefrihet eller brottsbekämpning, som aktualiseras i ärendet å den andra. Regeringen ansåg att tiden nu var mogen att ta ett samlat grepp om integritetsfrågorna i lagstiftningen och avsåg därför att tillsätta en parlamentarisk utredning med uppgift att kartlägga, analysera och utvärdera sådan lagstiftning som berör den enskildes integritet. Utredningen skulle sträcka sig över ett vidare område än enbart det straffprocessuella. Direktiven till utredningen förväntades bli färdigställda under senhösten 2000. Utredningens arbete beräknades bli omfattande och komma att ta flera år i anspråk.

Justitieutskottet hälsade med tillfredsställelse att regeringen skulle komma att tillsätta en utredning rörande dessa frågor. Samtidigt som utskottet var medvetet om utredningsuppdragets svårighetsgrad ville utskottet framhålla vikten av att utredningen tillsattes och att dess arbete bedrevs utan onödig tidsutdräkt.

Konstitutionsutskottet behandlade i betänkande 2001/02:KU15 tre motionsyrkanden (m, c resp. mp) rörande utredning i syfte att förstärka den personliga integriteten. Utskottet avstyrkte motionerna med hänvisning till att den av regeringen aviserade utredningen, med uppgift att kartlägga, analysera och utvärdera sådan lagstiftning som berör den enskildes integritet, borde avvaktas.

Konstitutionsutskottet avstyrkte i betänkande 2001/02:KU22 ett motionsyrkande (m) om analys av grunderna för integritetsskyddets framtida utformning i syfte att ta fram en allmän, teknikoberoende integritetslagstiftning med hänvisning till att regeringen avsåg att inom kort tillsätta en parlamentarisk

utredning med uppgift att kartlägga, analysera och utvärdera sådan lagstiftning som berör den enskildes integritet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att den parlamentariskt sammansatta kommittén med uppdrag att bl.a. kartlägga, analysera och utvärdera sådan lagstiftning som berör den enskildes integritet, vilken aviserats snart skall tillsättas, bör avvaktas. Motionerna 2002/03:K241 (c) yrkande 25, 2002/03:K254 (m) yrkandena 6 och 7 och 2002/03:K354 (c) avstyrks därför.

Försäljning av personuppgifter

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motion (m) vari föreslås att formerna för ett starkare skydd för den personliga integriteten bör utredas, detta med hänvisning till att den aviserade parlamentariskt sammansatta kommittén med uppdrag att bl.a. kartlägga, analysera och utvärdera sådan lagstiftning som berör den enskildes integritet bör avvaktas.

Motionen

I motion 2002/03:K350 av Inger René och Catharina Elmsäter-Svärd (m) föreslås riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av insatser för att stärka den personliga integriteten. Motionärerna anförs att det av det helstatliga bolaget Teracom ägda dotterbolaget Boxer hyrde ut mottagare till det digitala marknätet för TV, och att en del av den inkomstbringande verksamheten skulle bestå av försäljning av detaljerad information om hur kunderna använde Boxers tjänster. Boxer startade en portal, Boxer.tv. Boxer ville dels sälja reklamplats, dels registrera kunderna och deras agerande. Varje gång kunderna besökte reklamslag och hemsidor via portalen skulle detta registreras. Bolaget hade tillgång till namn- och adressregister. För att klara de legala kraven infördes vissa paragrafer i bolagets allmänna villkor. Bland Boxers allmänna villkor fanns bl.a. en passus om samtycke till behandling av personuppgifter m.m. Hade Boxer varit en teleoperatör hade verksamheten varit förbjuden via telelagen. Lagstiftningen är inte anpassad till att även andra än teleoperatörer erbjuder Internettjänster. Integriteten behöver stärkas. Det kan ske på flera sätt, antingen genom att dagens förbud för teleoperatörer utvidgas eller genom att starkare krav på information till kunden införs. Formerna för ett starkare skydd för den personliga integriteten behöver därför snabbt utredas.

Bakgrund

Försäljning av register över programval m.m. torde innefatta behandling av personuppgifter i personuppgiftslagens mening (se t.ex. betänkande 2001/02:KU22).

Enligt uppgifter inhämtade från Boxer har inga uppgifter om kundernas agerande i det digitala marknätet sålts, och Boxerportalen kommer att vara helt avvecklad den 31 mars 2003.

Tidigare behandling

Kulturutskottet berörde frågan om försäljning av personuppgifter av Teracom och Boxer i betänkande 2001/02:KrU11. Utskottet avstyrkte motionen (m) om att Kulturdepartementet borde ge ägardirektiv till Teracom AB som syftade till att varken Teracom eller bolag som delägs av Teracom fick försälja personuppgifter. Motionen avstyrktes med bl.a. följande motivering. Boxerportalen, som omnämns i motionen, är en digital-TV-portal, som i likhet med Internets portaler innehåller information, tjänster och underhållning som är åtkomlig för den som har tillgång till marksänd digital TV. Avveckling av Boxerportalen har påbörjats. Kunderna har emellertid tillgång till portalen så länge det finns giltiga kundavtal om denna tjänst, vilket troligen innebär t.o.m. första kvartalet 2003, varefter portalen stängs. I ett pressmeddelande den 16 oktober 2001 informerade Boxers vd om att företaget inte kommer att sälja information om hur deras kunder agerar i det digitala marknätet samt att företaget aldrig sålt någon sådan information. Enligt utskottets uppfattning fanns det inte någon grund för de farhågor som motionärerna bakom motionen hade rörande försäljning av personuppgifter från Boxer. Det saknades därför skäl för riksdagen att göra ett tillkännagivande av det slag som föreslogs.

Utskottets ställningstagande

Utskottet avstyrker motion 2002/03:K350 (m) med hänvisning till att den parlamentariskt sammansatta kommittén med uppdrag att bl.a. kartlägga, analysera och utvärdera sådan lagstiftning som berör den enskildes integritet, vilken aviserats snart skall tillsättas, bör avvaktas.

Ändringar i sekretesslagen m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker tre motionsyrkanden rörande förändringar i sekretesslagstiftningen och personuppgiftslagen (c, s), med hänvisning till att resultaten av den översyn av personuppgiftslagen som pågår, och den aviserade utredningen med uppgift att kartlägga, analysera och utvärdera sådan lagstiftning som berör den enskildes integritet, bör avvaktas.

Jämför reservation 3 (c).

Gällande regler

Enligt 7 kap. 16 § sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess för personuppgift, om det kan antas att ett utlämnande skulle medföra att uppgiften behandlas i strid med PuL.

Enligt 7 kap. 1 § sekretesslagen gäller sekretess, om inte annat följer av 2 §, inom hälso- och sjukvården för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Detsamma gäller i annan medicinsk verksamhet, såsom rättsmedicinsk och rättspsykiatrisk undersökning, insemination, befruktning utanför kroppen, fastställande av könstillhörighet, abort, sterilisering, kastrering, omskärelse, åtgärder mot smittsamma sjukdomar och ärenden hos nämnd med uppgift att bedriva patientnämndsverksamhet. Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av patientjournal inom enskild hälso- och sjukvård för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden. Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till hälso- och sjukvårdspersonal om uppgiften behövs för vård eller behandling och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas. En landstingskommunal eller kommunal myndighet som bedriver hälso- och sjukvård får lämna uppgift till annan sådan myndighet för forskning och framställning av statistik eller för administration på verksamhetsområdet, om det inte kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

Enligt 7 kap. 2 § sekretesslagen undantas från sekretess

1. beslut i ärende enligt lagstiftningen om psykiatrisk tvångsvård eller rättspsykiatrisk vård, om beslutet angår frihetsberövande åtgärd,
2. beslut enligt smittskyddslagen (1988:1472), om beslutet angår frihetsberövande åtgärd och avser annan sjukdom än som anges i 1.3 bilagan till nämnda lag,
3. beslut i ärende om ansvar eller behörighet för personal inom hälso- och sjukvården,
4. beslut i fråga om omhändertagande eller återlämnande av patientjournal.

Enligt 18 § personuppgiftslagen (1998:204) – PuL – får känsliga personuppgifter behandlas för hälso- och sjukvårdsändamål, om behandlingen är nödvändig för

- a) förebyggande hälso- och sjukvård,
- b) medicinska diagnoser,
- c) vård eller behandling, eller
- d) administration av hälso- och sjukvård.

Den som är yrkesmässigt verksam inom hälso- och sjukvårdsområdet och har tystnadsplikt får även behandla känsliga personuppgifter som omfattas av tystnadsplikten. Detsamma gäller den som är underkastad en liknande tystnadsplikt och som har fått känsliga personuppgifter från verksamhet inom hälso- och sjukvårdsområdet.

Enligt 19 § PuL får känsliga personuppgifter behandlas för forsknings- och statistikändamål, om behandlingen är nödvändig på sätt som sägs i 10 § och om samhällsintresset av det forsknings- eller statistikprojekt där behandlingen ingår klart väger över den risk för otillbörligt intrång i enskildas personliga integritet som behandlingen kan innebära. Personuppgifter får lämnas ut för att användas i sådana projekt om inte något annat följer av regler om sekretess och tystnadsplikt.

Enligt 10 § PuL får personuppgifter behandlas bara om den registrerade har lämnat sitt samtycke till behandlingen eller om behandlingen är nödvändig för att

- a) ett avtal med den registrerade skall kunna fullgöras eller åtgärder som den registrerade begärt skall kunna vidtas innan ett avtal träffas,
- b) den personuppgiftsansvarige skall kunna fullgöra en rättslig skyldighet,
- c) vitala intressen för den registrerade skall kunna skyddas,
- d) en arbetsuppgift av allmänt intresse skall kunna utföras,
- e) den personuppgiftsansvarige eller en tredje man till vilken personuppgifter lämnas ut skall kunna utföra en arbetsuppgift i samband med myndighetsutövning, eller
- f) ett ändamål som rör ett berättigat intresse hos den personuppgiftsansvarige eller hos en sådan tredje man till vilken personuppgifterna lämnas ut skall kunna tillgodoses, om detta intresse väger tyngre än den registrerades intresse av skydd mot kränkning av den personliga integriteten.

Motionerna

I motion 2002/03:K241 av Maud Olofsson m.fl. (c) föreslås att riksdagen beslutar att 7 kap. 16 § sekretesslagen upphävs (*yrkande 30*). Motionärerna

anför att Centerpartiet ser mycket allvarligt på de tendenser till att begränsa yttrande- och offentlighetsprinciperna som förekommit, vanligen med hänvisning till EU-regler. Både riksdag och regering har vid upprepade tillfällen meddelat att offentlighetsprincipen skall tillämpas fullt ut, oaktat medlemskapet i EU. Samtidigt förekommer inskränkningar, t.ex. genom personuppgiftslagen. I samband med att personuppgiftslagen antogs ändrades även sekretesslagen så att ”sekretess gäller för personuppgift, om det kan antas att ett utlämnande skulle medföra att uppgiften behandlas i strid med personuppgiftslagen” (7 kap. 16 §). Centerpartiet har svårt att se att denna paragraf kan tillämpas utan att syftet med att efterfråga handlingen undersöks, liksom identiteten hos den som efterfrågar handlingen. Intentionerna i paragrafen kan således antas stå i strid med den grundlagsfästa offentlighetsprincipen. Riksdagen bör därmed besluta att 7 kap. 16 § sekretesslagen upphävs.

I motion 2002/03:K352 av Lars Johansson (s) föreslås att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att ändra personuppgiftslagen och sekretesslagen så att uppgifter om barns tillväxt kan samlas i en databas, oberoende av hos vilken huvudman data insamlats, och att individen eller vårdnadshavaren blir ägare av de identifierbara uppgifterna (*yrkande 1*). Vidare föreslås att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att avidentifierade uppgifter kan göras tillgängliga för hälsoövervakning och forskning (*yrkande 2*). Motionären anför bl.a. att barns tillväxt i dag följs inom barnhälsovård, skolhälsovård samt vid sjukvårdskontakter. Avvikelse i tillväxt hos det individuella barnet kan vara första symtomet på somatisk sjukdom men också spegla att barnet är utsatt för vanvård eller övergrepp. För en population av barn speglar växandet hur barns uppväxtförhållanden är i samhället. Tillgång till barnets tillväxtuppgifter gynnar det enskilda barnet men bidrar också till ett effektivare resursutnyttjande inom hälso- och sjukvård, genom ett bättre beslutsunderlag för att optimera medicinskt utredningsbehov. Förslaget skapar förutsättningar att följa förändringar i barnpopulationens tillväxt och därigenom få en bild av förändringar i socioekonomiska förhållanden mellan olika områden. Problemet är i dag att de mätningar som utförs bara i liten omfattning kan användas i dessa två syften genom att uppgifterna ägs av olika huvudmän, exempelvis kommun och landsting, och genom att uppgifter lagras på lokala databaser. Eftersom de deltagande vårdenheterna tillhör olika myndigheter (i det här fallet i princip lika med politiskt tillsatta nämnder eller styrelser), tillämpas tryckfrihetsförordningens och sekretesslagens regler om utlämnande av sekretessbelagd ”allmän handling”, den s.k. yttre sekretessen. Lagstiftningen bör därför ändras så att tillväxtdata får överföras och lagras i en databas oberoende av hos vilken huvudman data är insamlade. Vidare skall ägandet av identifierbara data överföras till individen eller vårdnadshavaren, så att denne ägare vid kontakter med hälso- och sjukvård kan ge sitt omedelbara tillstånd till att man får tillgång till uppgifterna, dvs. barnets tillväxtkurva. Dessutom bör avidentifierade data från databasen tillåtas användas för kvalitetsstudier och populationsuppföljning.

Bakgrund

Såsom nämnts under avsnittet gällande regler finns enligt 7 kap. 1 § femte stycket sekretesslagen en presumtion för att uppgifter som lämnas mellan kommuner och landsting för forskning, statistik- eller administrationsändamål får lämnas ut.

I kommittédirektiv 2002:31 Översyn av personuppgiftslagen anges bl.a. att utredaren skall överväga behovet av en ändring i 7 kap. 16 § sekretesslagen, i syfte att förtydliga bestämmelsens innebörd. I direktivet anges vidare att vid personuppgiftslagens tillkomst ändrades 7 kap. 16 § sekretesslagen och i samband härmed uttalades att ändringarna endast utgjorde följdändringar i syfte att samordna bestämmelsen med bestämmelserna i personuppgiftslagen. Bestämmelsen i 7 kap. 16 § sekretesslagen har dock enligt kommittédirektivet i själva verket fått ett vidare tillämpningsområde. Tidigare kunde sekretess komma i fråga enbart vid utlämnande av personuppgifter från en myndighets datoriserade personregister för behandling i sådant register. Efter ändringen kan sekretess gälla för alla personuppgifter, om det kan antas att ett utlämnande skulle medföra att uppgiften behandlas i strid med personuppgiftslagen (jfr SOU 2001:3 s. 213 ff.). Bestämmelsen har medfört viss osäkerhet vid rättstillämpningen. Med anledning härav ansågs skäl för att överväga behovet av en ändring i 7 kap. 16 § sekretesslagen i syfte att förtydliga bestämmelsens innebörd finnas. En sådan översyn ansågs vara nödvändig bl.a. för att regeringen skall kunna överväga hur en skyldighet för myndigheter att lämna ut allmänna handlingar i elektronisk form bör utformas (prop. 2001/02:70 s. 34). Vidare anges i direktivet bl.a. att i frågor med anknytning till sekretess skall utredas och att utredaren i dessa frågor skall samråda med Offentlighets- och sekretesskommittén. Utredaren skall även samråda med den kommitté som får i uppdrag att göra en bred kartläggning avseende skyddet för den personliga integriteten i det moderna samhället. Utredaren skall dessutom hålla sig underrättad om Datainspektionens arbete med att utforma konkret vägledning för tillämpningen av vissa bestämmelser i personuppgiftslagen. Utredningsuppdraget skall redovisas senast den 31 mars 2003.

Offentlighets- och sekretesskommittén (Ju 1999:06) skall bl.a. göra en allmän översyn av sekretesslagen. I denna översyn ingår att undersöka i vilken utsträckning lagen kan förbättras, t.ex. genom att onödiga bestämmelser upphävs och att lagen görs mer överskådlig, med bibehållen balans mellan intresset av offentlighet och insyn å ena sidan och integritetsskyddsintressen och andra sekretesskyddsintressen å andra sidan (dir. 1998:32). Kommittén beräknas avsluta sitt arbete den 31 december 2003.

Tidigare behandling

Konstitutionsutskottet avstyrkte i betänkande 2001/02:KU17 ett motionsyrkande om att upphäva 7 kap. 16 § sekretesslagen med hänvisning till den översyn av paragrafen som aviserats i proposition 2001/02:70 Offentlighetsprincipen och informationstekniken.

Utskottets ställningstagande

Utskottet avstyrker motionerna 2002/03:K241 (c) yrkande 30 och 2002/03:K352 (s) yrkandena 1 och 2 med hänvisning till att resultaten av den översyn av personuppgiftslagen som pågår, och den aviserade utredningen med uppgift att kartlägga, analysera och utvärdera sådan lagstiftning som berör den enskildes integritet, bör avvaktas.

Översyn av personuppgiftslagen, lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor och EG:s dataskyddsdirektiv, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker med hänvisning till tidigare ställningstagande motionsyrkanden rörande upphävande av PuL, BBS-lagen samt om åtgärder för att förhindra att PuL utsträcks till att gälla även juridiska personer (c). Utskottet avstyrker motionsyrkanden rörande översyn av registerlagstiftningen och reglering av myndigheternas möjligheter att samköra register (m) med hänvisning till att den aviserade utredningen med uppgift att kartlägga, analysera och utvärdera sådan lagstiftning som berör den enskildes integritet bör avvaktas.

Jämför reservationerna 4 och 5 (c) och 6 (m).

Gällande regler

Såsom tidigare angetts reglerar dataskyddsdirektivet hanteringen av personuppgifter och har genomförts i Sverige genom personuppgiftslagen. Den personuppgiftsansvarige skall se till bl.a. att personuppgifter behandlas på ett korrekt sätt och i enlighet med god sed, att personuppgifter bara får samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål och att de inte får behandlas för något ändamål som är oförenligt med det ändamål för vilket uppgifterna samlades in. I 10 § PuL anges att personuppgifter bara får behandlas om den registrerade har lämnat sitt samtycke till behandlingen, eller om behandlingen är nödvändig för olika i lagen uppställda ändamål, t.ex. ett berättigat intresse hos den personuppgiftsansvarige, om detta intresse väger tyngre än den registrerades intresse av skydd mot kränkning av den personliga integriteten. Enligt 6 § PuL undantas från lagens tillämpningsområde en fysisk persons hantering av personuppgifter som ett led i en verksamhet av rent privat natur.

Lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor – BBS-lagen – som trädde i kraft den 1 maj 1998, innebär att den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla, dvs. en tjänst för elektronisk förmedling av meddelanden, skall ha uppsikt över tjänsten (4 §). Tillhandahållaren skall vidare

vara skyldig att lämna användare av tjänsten viss information (3 §) och att ta bort vissa slag av straffbara meddelanden (5 §). Om tillhandahållaren inte lämnar föreskriven information eller om han försummar sin skyldighet att ta bort vissa meddelanden, kan han straffas (6–7 §§). Datorer och annan utrustning som använts vid brott mot lagen skall under vissa förutsättningar kunna förverkas (8 §).

Motionerna

I motion 2002/03:K241 av Maud Olofsson m.fl. (c) föreslås att riksdagen beslutar att PuL skall upphävas (*yrkande 26*) och att BBS-lagen skall upphävas (*yrkande 27*). Motionärerna anför att Centerpartiet eftersträvar att utöka den reella yttrandefriheten – vars och ens möjlighet att göra sig hörd och uttrycka sina åsikter. Främst handlar det om att ta vara på de möjligheter nya medier, främst distribuerade via Internet, erbjuder. Det fria ordet är emellertid inte skyddat på individuell nivå av yttrandefrihets- och tryckfrihetsgrundlagarna, som i stället tar fasta på etablerade aktörer. Bland annat detta förhållande har gjort det möjligt att inskränka yttrandefriheten på Internet, t.ex. genom PuL och BBS-lagen. Enligt motionärerna har, enligt de erfarenheter som vunnits, PuL och BBS-lagen inte hittills i någon större utsträckning bidragit till att skydda enskildas integritet. I stället har lagarna kommit att användas för att förhindra det fria ordet och undvika prövning av innehållet i yttranden. Det skydd dessa lagar skall erbjuda mot övergrepp kan i all huvudsak tillgodoses genom andra lagar. Centerpartiet har upprepade gånger krävt långtgående förändringar av PuL och ett intensifierat arbete för att värna det fria ordet. Då detta uppenbarligen förefaller vara en oframkomlig väg menar Centerpartiet att riksdagen helt enkelt bör upphäva PuL och BBS-lagen.

I samma motion yrkas vidare att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om behovet av att förhindra att dataskyddsdirektivet utsträcks till att också omfatta juridiska personer (*yrkande 29*). Motionärerna anför bl.a. att regeringen måste intensifiera det arbete som görs inom ramen för EU för att förändra dataskyddsdirektivet syftande till att stärka yttrandefriheten i hela unionen. Särskilt angeläget är det nu att förhindra en utvidgning av dataskyddet till att omfatta juridiska personer.

I motion 2002/03:K254 av Per Unckel m.fl. (m) föreslås att riksdagen begär att regeringen verkar för en översyn av registerlagstiftningen i enlighet med vad som anförts i motionen (*yrkande 2*). Motionärerna anför bl.a. att det i dag finns minst ett 60-tal författningar, s.k. registerlagstiftning, vars regler gäller trots behandlingen av personuppgifter i PuL. Lagstiftningen är svåröverskådlig och svårtillämpad. Inte ens de som arbetar med dessa frågor på en daglig basis känner till alla registerförfattningar som finns. Denna situation är ohållbar. Mot bakgrund härav anser motionärerna att en översyn av registerlagstiftningen bör göras.

I samma motion föreslås även att regeringen lägger fram förslag om reglering av myndigheternas möjligheter att samköra register (*yrkande 4*). Motionärerna anför att praktiskt taget alla personuppgifter hos myndigheterna läggs

över i elektroniska register. Den heltäckande lagstiftning som vårt land har på bl.a. socialförsäkringsområdet innebär att människor i Sverige i mycket högre utsträckning än i övriga Europa är registrerade i offentliga register, även om en del av dessa stundtals är sekretessbelagda. Många människor är rädda för att myndigheterna i allt större utsträckning kommer att samköra registren, att det blir lättare för enskilda att få tillgång till registren och att de därmed kommer att kunna kartlägga andra människors liv. Man bör således vara uppmärksam på att den nya tekniken faktiskt gör det betydligt lättare att sammanställa en stor mängd uppgifter som finns lagrade i elektroniska handlingar och sedan med enkla sökbegrepp kartlägga vissa personer och/eller sprida uppgifterna. Konsekvenserna av detta bör ses över så att den personliga integriteten kränks i minsta möjliga mån.

Bakgrund

Under hösten 2000 presenterade Justitiedepartementet ett utkast med förslag till ändring i EG-direktivet. Den föreslagna ändringen syftar till en förenklad reglering av skyddet för personuppgifter och är inriktad på att förhindra missbruk av sådana uppgifter. Samtidigt bjöd departementet in representanter för riksdagspartierna att ingå i en samrådsgrupp om EG-direktivet. För att få in synpunkter på eventuella tillämpningsproblem som EG-direktivet orsakat utarbetade Justitiedepartementet vidare en enkät för en offentlig utvärdering av EG-direktivet och utkastet till missbruksmodell. Enkäten remitterades i februari 2001 till myndigheter, organisationer och företag och kunde också besvaras av var och en via Internet. Enkätsvaren har sammanställts i promemorian EG-direktivet om personuppgifter – En offentlig utvärdering, Ds 2001:27. Av sammanställningen framgår bl.a. att Justitiedepartementets utkast till missbruksmodell fick ett överväldigande positivt gensvar. Den offentliga utvärderingen visade också att det finns en betydande osäkerhet om hur bestämmelserna skall tillämpas. Regeringen gav därför Datainspektionen i uppdrag att under år 2002 publicera konkret vägledning på väsentliga punkter. Datainspektionen har under 2003 publicerat skrifter om intresseavvägning enligt PuL, samtycke enligt PuL och om hur länge man får spara personuppgifter.

Regeringen avvaktar den rapport om genomförande av EG:s dataskyddsdirektiv, eventuellt försedd med lämpliga ändringsförslag, som kommissionen skall lämna enligt artikel 33 i direktivet. Rapporten har blivit försenad och kommer enligt uppgift från Justitiedepartementet sannolikt att lämnas under våren 2003. Vid tillfälle då rapporten aviserades komma under hösten 2002 uppgav regeringen att dess föresats var att använda tiden fram till dess rapporten lades fram för att främja att ett förslag till revidering läggs fram och för att öka förståelsen för de förändringar som enligt svensk uppfattning är önskvärda.

Sverige tog vid ett ministerrådsmöte i november 2001 med EG-kommissionen upp frågan om rapporten och eventuella ändringar i EG-direktivet. Sverige framförde därvid sin syn på behovet av att ändra EG-

direktivet till en mera missbruksinriktad regleringsmodell. Sverige har också tagit upp behovet av ändringar mot en mer missbruksinriktad modell inom ramen för Europarådets arbete.

Regeringen beslutade den 21 februari 2002 (dir. 2002:31) att tillkalla en särskild utredare med uppgift att se över personuppgiftslagen i syfte att åstadkomma ett regelverk som mera tar sikte på missbruk av personuppgifter. Enligt direktiven skall utredaren närmare analysera förutsättningarna – inom ramen för dataskyddsdirektivet – för en reglering som tar sikte på missbruk av personuppgifter snarare än varje slags hantering av sådana uppgifter. Syftet är i första hand att underlätta vardaglig hantering av personuppgifter och opinionsbildning samt kommunikation samtidigt som enskilda ges ett effektivt skydd mot missbruk av uppgifterna och andra obefogade intrång i den personliga integriteten. Regleringen skall liksom hittills vara teknikoberoende. I den utsträckning det med hänsyn till EG-direktivet är möjligt med lättnader i hanteringsreglerna skall utredaren föreslå de bestämmelser som är nödvändiga för att förhindra missbruk av personuppgifter och andra obefogade intrång i den personliga integriteten. I frågor som har anknytning till sekretess skall utredaren även samråda med Offentlighets- och sekretesskommittén (dir. 1998:32). Utredaren skall vidare samråda med den kommitté som får i uppdrag att göra en bred kartläggning avseende skyddet för den personliga integriteten i det moderna samhället. Utredaren skall också hålla sig underrättad om Datainspektionens arbete med att utforma konkret vägledning för tillämpningen av vissa bestämmelser i personuppgiftslagen. Utredningen beräknas avsluta sitt arbete den 31 mars 2003.

Personuppgiftslagen riktar sig till alla, myndigheter och enskilda, som behandlar personuppgifter på det sätt som omfattas av lagen (på helt eller delvis automatiserad väg eller i manuellt register). Eftersom personuppgiftslagen är generellt tillämplig på behandling av personuppgifter, kommer den att gälla i den mån inte avvikande bestämmelser finns i annan lag eller förordning. Nyare registerförfattningar får därför uppfattas vara uppbyggda så att de har personuppgiftslagen som bas, vilket ibland anges uttryckligen i författningen (t.ex. i polisdatalagen, SFS 1998:622). Sådana författningar innehåller således regler som syftar till att i förhållande till personuppgiftslagens bestämmelser antingen begränsa eller utöka myndighetens befogenhet att behandla personuppgifter i viss utsträckning. Av dataskyddsdirektivet följer att avvikelser från direktivens bestämmelser endast kan förekomma inom rättsområden som inte omfattas av EG-rätten (se prop. 1997/98:44 s. 40). Inom EG-rättens område måste särskilda registerförfattningar alltså vara i överensstämmelse med reglerna i direktivet.

Av Riksarkivets Kartläggning av registerförfattningar, Rapport (dnr RA 20-2003/158) med syfte att kartlägga registerlagar och hantera de frågor som kan uppkomma i anslutning till problematiken arkiv-registerlagar, bl.a. bevarande, gallring och leveranser framgår bl.a. följande. Trots att PuL har infört begreppet behandling av personuppgifter lever fortfarande begreppet register-

lagar kvar, detta för att beteckna sådana lagar som reglerar behandlingen av särskilt integritetskänsliga personuppgifter och som kompletterar PuL. Inventeringen av registerförfattningar har skett genom sökning i Rixlex. Databasen innehåller 121 poster med 168 registerförfattningar. Den metod som har använts ger inte en fullständig bild, men fångar sannolikt in de för syftet viktigaste registerförfattningarna.

Tidigare behandling

I ett yttrande till justitieutskottet över proposition 1997/98:15, Ansvar för elektroniska anslagstavlor, avstyrkte konstitutionsutskottet bl.a. en motion där det föreslogs att riksdagen skulle avslå regeringens förslag till lag om elektroniska anslagstavlor. Vidare tillstyrkte utskottet bifall till propositionen. Därvid anförde konstitutionsutskottet att det fanns behov av en reglering för att bygga upp ett rättsmedvetande för hanteringen av elektroniska anslagstavlor. Den föreslagna lagen kunde enligt utskottet ha en viktig preventiv funktion. Genom den skyldighet att ta bort vissa slag av straffbara meddelanden som ålades tillhandahållaren skulle, enligt utskottet, spridningen av sådana meddelanden med hjälp av elektroniska anslagstavlor självklart komma att förekomma i mindre utsträckning (bet. 1997/98:JuU11).

Konstitutionsutskottet avslog i betänkande 2001/02:KU21 en motion (c) om upphävande av PuL.

Konstitutionsutskottet behandlade i betänkande 2001/02:KU22 frågor om dataskyddsdirektivet och PuL och anförde därvid bl.a. att det alltså var av uppfattningen att det var av stor vikt att den svenska regeringen inom EU verkade för att det kommer till stånd en revidering av dataskyddsdirektivet med inriktning mot att det är missbruk av personuppgifter som skall beivras. Utskottet noterade de initiativ som regeringen vidtagit och som den avsåg att vidta på EU-planet. I enlighet med vad som tidigare anförts utgick utskottet från att regeringen i sitt arbete för en revidering av dataskyddsdirektivet kraftfullt skulle agera för att slå vakt om den svenska offentlighetsprincipen. Utskottet ville i likhet med vad som tidigare hade uttalats under våren 2001 (bet. 2000/01:KU19) framhålla att i regeringens arbete med att verka för en revidering av dataskyddsdirektivet torde en självklar utgångspunkt vara att direktivet inte skall utsträckas till att omfatta också juridiska personer. Någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av vad som hade anförts i en motion (c) om en utsträckning av dataskyddsdirektivet till att också omfatta juridiska personer ansågs inte behövas. Motionen avstyrktes därmed. När det gällde frågan om upphävande av personuppgiftslagen såg utskottet inte några skäl att frångå sin tidigare bedömning att ett upphävande av lagen vore oförenligt med dels EG-rättens krav, dels bestämmelsen i 2 kap. 3 § regeeringsformen som föreskriver att varje medborgare i den utsträckning som närmare anges i lag skall skyddas mot att hans personliga integritet kränks genom att uppgifter om honom registreras med automatisk databehandling. Ett motionsyrkande om upphävande av personuppgiftslagen avstyrktes därför. Vad gäller upphävande av BBS-lagen vidhöll utskottet sitt tidigare ställnings-

tagande vad gäller behovet av en reglering för att bygga upp ett rättsmedvetande för hanteringen av elektroniska anslagstavlor och avstyrkte därför motionen. När det slutligen gällde frågan om den personliga integriteten, översyn av registerlagstiftningen och samkörning av register hänvisade utskottet till att regeringen avsåg att inom kort tillsätta en parlamentarisk utredning med uppgift att kartlägga, analysera och utvärdera sådan lagstiftning som berör den enskildes integritet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sina tidigare ställningstaganden. Motion 2002/03:K241 (c) yrkandena 26, 27 och 29 avstyrks därför.

Utskottet anser vidare att den aviserade utredningen med uppgift att kartlägga, analysera och utvärdera sådan lagstiftning som berör den enskildes integritet bör avvaktas, varför motion 2002/03:K254 (m) yrkandena 2 och 4 avstyrks.

Avveckling av SPAR

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett motionsyrkande (m) rörande avveckling av SPAR med hänvisning till tidigare ställningstagande.

Jämför reservation 7 (m).

Gällande regler

Dataskyddsdirektivet

I artikel 6.1 i dataskyddsdirektivet sägs att medlemsstaterna skall föreskriva bl.a. att personuppgifter skall samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål samt att senare behandling inte får ske på ett sätt som är oförenligt med dessa ändamål (b). Vidare sägs att personuppgifterna skall vara adekvata och relevanta och inte får omfatta mer än vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål för vilka de har samlats in och för vilka de senare behandlas (c).

Enligt artikel 7 i dataskyddsdirektivet är behandling av personuppgifter tillåten bl.a. om behandlingen är nödvändig för att utföra en arbetsuppgift av allmänt intresse eller är ett led i myndighetsutövning som utförs av den registeransvarige eller tredje man till vilken uppgifterna har lämnats ut (e).

Behandling kan också vara tillåten om den är nödvändig för ändamål som rör berättigade intressen hos den registeransvarige eller hos den eller de tredje män till vilka uppgifterna har lämnats ut, utom när sådana intressen uppvägs av den registrerades intressen eller dennes grundläggande fri- och rättigheter som kräver skydd under artikel 1.1 (f).

Lagen om det statliga personadressregistret

Enligt 1 § lagen (1998:527) om det statliga personadressregistret skall det för de ändamål som anges i 3 § med hjälp av automatiserad behandling föras ett statligt personadressregister (SPAR). Registret får användas av myndigheter och enskilda.

I 3 § sägs att uppgifterna i SPAR får behandlas för att aktualisera, komplettera och kontrollera personuppgifter. Vidare får de behandlas för att ta ut uppgifter om namn och adress genom urvalsdragning för direktreklamändamål, opinionsbildning eller samhällsinformation eller annan därmed jämförlig verksamhet.

Enligt 4 § andra stycket skall det på begäran av en registrerad anges i SPAR att uppgifter om denna inte får behandlas vid urvalsdragningar enligt 3 § 2 för direktreklam.

Motionen

I motion 2002/03:K254 av Per Unckel m.fl. (m) föreslås att riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om att avveckla SPAR (*yrkande 5*). Motionärerna anför bl.a. att den omfattande datoriseringen bland svenska myndigheter, den välutvecklade byråkratin och användningen av personnummer som sökbegrepp, har gjort det möjligt att snabbt sammanställa uppgifter om enskilda som finns i de offentliga registren. Uppgifter om enskilda medborgare hämtas ur dessa register och säljs sedan av myndigheterna till företag. Statens person- och adressregisternämnd har som enda uppgift att förvalta personregister och sedan sälja dessa till intresserade företag o.d. Att för kommersiella ändamål behandla personuppgifter som man inte kunnat underlåta att lämna till myndigheter är en kränkning av den personliga integriteten. Sådan behandling strider också mot EG-direktivet om behandling av personuppgifter. Mot bakgrund av direktivets uttalade syfte att stärka skyddet för den personliga integriteten anser motionärerna att SPAR inte är förenlig med direktivet och därför bör avvecklas.

Bakgrund

Statens person- och adressregisternämnd (SPAR-nämnden) inrättades år 1986 genom beslut av riksdagen med uppgift att vara huvudman och registeransvarig myndighet för det statliga person- och adressregistret (SPAR). Bestämmelser om SPAR återfanns tidigare i 26–28 §§ datalagen (1973:289), som upphörde att gälla den 24 oktober 1998.

I regeringens proposition 1997/98:136 Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst föreslogs att grundförutsättningarna för SPAR skulle regleras på ett utförligare sätt än tidigare i en särskild lag. Regeringen anförde att det bör vara ett statligt åtagande att hålla register med befolkningsuppgifter av hög kvalitet för att tillgodose behovet av kontroll av personuppgifter (s. 71). Verksamheten med SPAR fungerade enligt regeringen väl och tillgodosåg de behov som fanns framför allt på den privata marknaden. Samtidigt hade den tekniska utvecklingen medfört att det finns möjlighet att upprätta privata

register över befolkningen. Enligt regeringen var det inte från integritetssynpunkt önskvärt med ett flertal personregister över befolkningen. Regeringen ansåg att en fungerande verksamhet med SPAR kunde förhindra uppbyggnaden av sådana register.

Vidare anförde regeringen att den privata marknaden hade ett stort behov av att genom urvalsdragningar få ut uppgifter om namn och adress. Regeringen påpekade att direktmarknadsföring ofta var den enda praktiskt tillgängliga marknadsföringskanalen för små och medelstora företag. Härtill kom enligt regeringen att SPAR hade stor betydelse för vissa myndigheters verksamhet.

När det gällde registrets förenlighet med dataskyddsdirektivet anförde regeringen att ändamålet med SPAR gäller dels kontroll i allmän mening av befintliga personuppgifter, dels urvalsdragning av personuppgifter. Verksamheten med SPAR måste sammantaget betraktas som ett allmänt och berättigat intresse. Enskilda som inte ville ta emot direktreklam kunde låta markera detta i registret. Inte heller kundernas behandling kunde anses oförenlig med det angivna ändamålet med SPAR. Regeringen ansåg att principerna i artikel 6 i dataskyddsdirektivet därmed fick anses tillgodosedda. Enligt regeringen kunde enskilda genom SPAR på ett enkelt sätt kontrollera att personuppgifter i t.ex. kund- eller medlemsregister är korrekta och fullständiga. De kunder som använde SPAR kunde också ha ett berättigat intresse av att er hålla urval av uppgifter för direktreklam. Sammanfattningsvis ansåg regeringen att behandlingen av personuppgifter i SPAR i de former som framgick av förslaget var förenlig med dataskyddsdirektivet.

Tidigare behandling

Konstitutionsutskottet behandlade i betänkande 1997/98:KU31 regeringens prop. 1997/98:136, och avstyrkte däri en motion (m) vari föreslogs att SPAR skulle avvecklas. Utskottet ansåg att regeringen i propositionen gjort en genomgång av SPAR:s förhållande till flera viktiga moment i direktivet och att regeringen därvid sammanfattningsvis hade funnit att behandlingen av personuppgifter i SPAR enligt förslaget var förenlig med direktivet. Utskottet framhöll att enligt propositionen borde en användning av uppgifter för de ändamål som styr behandlingen, mot bakgrund av den genomgång som gjorts i det aktuella sammanhanget, inte anses oförenlig med de ändamål för vilka uppgifterna samlas in.

Utskottet behandlade under våren 2001 en motion (m) där det begärdes ett regeringsförslag om att avveckla SPAR. Utskottet uttalade som sin mening att SPAR alltjämt fyllde ett behov av att försörja såväl enskilda som vissa myndigheter med befolkningsuppgifter av hög kvalitet. Vidare vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning att gällande reglering av behandling av personuppgifter i SPAR är förenlig med dataskyddsdirektivet. Motionen avstyrktes därför (bet. 2000/01:KU19).

Konstitutionsutskottet behandlade frågan om avveckling av SPAR i betänkande 2001/02:KU22, vari ett motionsyrkande härom (m) avstyrktes med hänvisning till tidigare ställningstagande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande. Motion 2002/03:K254 (m) yrkande 5 avstyrks därför.

Förbud mot användning av personnummer vid hyra av film

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkande rörande användning av personnummer vid hyra av film (s) med hänvisning till tidigare ställningstagande.

Gällande regler

I artikel 8.7 i dataskyddsdirektivet sägs att medlemsstaterna skall bestämma på vilka villkor ett nationellt identifikationsnummer eller något annat vedertaget sätt för identifiering får behandlas.

Enligt 22 § PuL får uppgifter om personnummer eller samordningsnummer behandlas utan samtycke bara när det är klart motiverat med hänsyn till

- a) ändamålet med behandlingen,
- b) vikten av en säker identifiering, eller
- c) något annat beaktansvärt skäl.

Vidare framgår av 50 § c PuL att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om i vilka fall behandling av personnummer är tillåten.

Enligt 16 § personuppgiftsförordningen (1998:1191) har Datainspektionen bemyndigats att meddela närmare föreskrifter om i vilka fall användning av personnummer är tillåten.

Motionen

I motion 2002/03:K298 av Carina Hägg (s) anförts att enligt Datainspektionen får vanliga kundregister normalt inte innehålla personnummer. Endast om det på grund av verksamhetens art är särskilt viktigt att personförväxling inte sker kan register med personnummer tillåtas. Motionären anser att det inte är nödvändigt med personnummer för att få hyra en videofilm och att denna rätt inte skall finnas för videobutikerna. Detta bör ges regeringen till känna.

Bakgrund

Av förarbetena till personuppgiftslagen framgår att de bestämmelser om användning av personnummer som fanns i den tidigare gällande datalagen (1973:289) i princip oförändrade har förts över till den nya lagen. I proposition 1997/98:44 påpekades att om någon ger sitt samtycke är det självklart att personnummer får behandlas (s. 77).

Användningen av personnummer begränsades genom ändringar i datalagen år 1992. Dessförinnan fanns inga särskilda bestämmelser i lag eller förordning som förbjöd eller begränsade en sådan användning. I proposition 1990/91:60 föreslog regeringen att personnummer enligt en ny bestämmelse i datalagen skulle få registreras endast om det var påkallat med hänsyn till registrets ändamål, vikten av en säker identifiering eller av annat godtagbart skäl (s. 62 f.). Regeringen anförde bl.a. att härigenom markerades att det skulle vara fråga om skäl av ett sådant slag som objektivt framstod som befogat (s. 69). Man kunde enligt regeringen uttrycka det så att den registeransvarige har bevisbördan för att personnummer skall få finnas i ett personregister och att Datainspektionen skall pröva halten i de skäl som åberopas. Regeringen ansåg att fall där det kunde finnas sådana objektiva skäl var bl.a. vissa forskningsregister och andra register där det är särskilt viktigt med en säker identifiering, t.ex. för att tillgodose framtida forskningsbehov.

Tidigare behandling

Vid behandling av proposition 1990/91:60 anförde konstitutionsutskottet i betänkande 1990/91:KU1 att det funnits och alltjämt fanns ett behov såväl hos enskilda som hos det allmänna av ett administrativt lätthanterligt hjälpmedel av det slag som personnummer utgjorde. Utskottet delade regeringens bedömning att personnumret i sig knappast kunde betraktas som integritetskränkande. Däremot kunde det användas på ett sätt som medförde ökad risk för integritetskränkningar. Vad som enligt utskottets mening emellertid var av större betydelse från integritetssynpunkt var de ADB-baserade personregistrens omfattning, ändamål och innehåll, samkörning av olika register samt utformningen av offentlighets-, data- och sekretesslagstiftningen. Utskottet konstaterade att personnummer ofta används slentrianmässigt och oöverlagt, vilket hade gett upphov till oro och kritik hos allmänheten. I likhet med regeringen ansåg utskottet att det därför fanns skäl att reglera användningen av personnummer. Utskottet delade regeringens bedömning att det skulle göras genom en komplettering av datalagen. Emellertid ansåg utskottet att regeringens förslag inte helt tillgodosåg det krav på restriktivitet som borde ställas på användningen av personnummer i ADB-register. Utskottet förordade därför att första meningen i 7 § datalagen skulle få följande lydelse: ”I fråga om personnummer gäller dessutom att registrering får ske endast när det är klart motiverat med hänsyn till registrets ändamål, vikten av en säker identifiering eller av annat beaktansvärt skäl.”

Konstitutionsutskottet behandlade i betänkande 2000/01:KU19 en motion (s) som syftade till ytterligare reglering beträffande behandling av uppgift om personnummer i samband med videouthyrning. Utskottet framhöll att videouthyrare inte har någon rätt att få uppgift om personnummer från sina kunder och att kunderna inte heller har någon skyldighet att lämna personnummer till videouthyrare när de vill hyra en film. Om en kund lämnade ut sitt personnummer till videouthyraren i en sådan situation fick det därför enligt utskottet anses ske med samtycke. Utskottet ansåg att situationen hade sin motsvarighet vid många andra affärsuppörelser av privat karaktär, där utlämnandet av personnumret är att se som ett avtalsvillkor som kunden är fri att godta eller förkasta. Enligt utskottets mening fanns det ingen anledning att i personuppgiftslagen särbehandla videouthyrare. Utskottet framhöll i sammanhanget vikten av att det var tydligt för kunden på vilket sätt och för vilket ändamål videouthyraren hade för avsikt att behandla uppgiften om personnummer. Vidare hänvisade utskottet till att det för behandling av uppgifter om personnummer krävdes beaktansvärda skäl i de fall då samtycke saknades. Mot bakgrund av det anförda avstyrkte utskottet motionen.

Konstitutionsutskottet behandlade frågan om personnummer vid uthyrning av film i betänkande 2001/02:KU22, vari ett motionsyrkande om förbud mot sådan användning (s) avstyrktes med hänvisning till tidigare ställningstagande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande. Motion 2002/03:K298 (s) avstyrks därför.

Offentlighets- och sekretessfrågor

Gällande regler m.m

Enligt 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen skall varje svensk medborgare till främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning ha rätt att ta del av allmänna handlingar. Rätten att ta del av allmänna handlingar får enligt 2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen begränsas om det är påkallat med hänsyn till bl.a. intresset av att förebygga och beivra brott (punkt 4) och skyddet för enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden (punkt 6).

Begränsningen av rätten att ta del av allmänna handlingar skall anges noga i bestämmelse i sekretesslagen eller i annan lag som sekretesslagen hänvisar till. Efter bemyndigande i sådan bestämmelse får dock regeringen genom förordning meddela närmare föreskrifter om bestämmelsens giltighet.

Offentlighetsprincipen innebär att allmänheten och massmedierna skall ha insyn i statens och kommunernas verksamhet. Offentlighetsprincipen

kommer till uttryck på olika sätt, exempelvis genom yttrande- och meddelarfrihet för tjänstemän, genom domstolsoffentlighet och genom offentlighet vid beslutande församlingars sammanträden. När det mer allmänt talas om offentlighetsprincipen åsyftas emellertid i första hand reglerna om allmänna handlingars offentlighet i 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen. I sekretesslagen finns bestämmelser som medger undantag från sekretessen mellan myndigheter i vissa särskilt angivna fall (14 kap. 2 §). För att inte oförutsedda hinder skall uppkomma i myndigheternas verksamhet har dessutom i lagen tagits in en generalklausul som medger att uppgifter kan lämnas i sådana fall då det är uppenbart att intresset av att uppgifterna lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen skall skydda (14 kap. 3 §). Enligt 14 kap. 1 § hindrar inte sekretess att uppgift lämnas till regeringen eller riksdagen. Sekretess hindrar inte heller att uppgift lämnas till annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning.

Ändring i sekretesslagstiftningen m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkanden om att se över och precisera offentlighetsprincipens syften (m), värnande av offentlighetsprincipen (c, mp) samt förändringar i sekretesslagstiftningen (c, v) med hänvisning till tidigare ställningstaganden och att det i nuläget saknas anledning att förespråka föreslagna åtgärder.

Jämför reservationerna 8 (m, fp), 9 (c) och 10 (v, mp).

Gällande regler

Som tidigare nämnts har enligt tryckfrihetsförordningen varje svensk medborgare till främjande av ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning rätt att ta del av allmänna handlingar. Rätten att ta del av allmänna handlingar får begränsas endast om det är påkallat med hänsyn till i tryckfrihetsförordningen angivna skäl. Sådana begränsningar skall noga anges i lag.

Enligt 5 kap. 1 § sekretesslagen gäller sekretess för uppgift som hänför sig till bl.a. förundersökning i brottmål om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs. Bestämmelsen har tillämpats bl.a. på polisanmälningar som föranlett förundersökning. Enligt 9 kap. 17 § samma lag gäller sekretess för uppgift om enskilda personliga och ekonomiska förhållanden i bl.a. utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider skada eller men.

Motionerna

I motion 2002/03:K254 av Per Unckel m.fl. (m) föreslås att riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om översyn och precisering av offentlighetsprincipens syfte (*yrkande 1*). Motionärerna anför bl.a. följande. Den tekniska utvecklingen har inneburit att offentlighetsprincipen har kunnat utnyttjas för andra ändamål än för det den är avsedd. För att undvika detta menar motionärerna att offentlighetsprincipens syfte måste ses över och preciseras. Offentlighetsprincipen bör inriktas på förvaltningskontroll. I dag är det t.ex. möjligt för anställda på en myndighet att med stöd av offentlighetsprincipen begära ut uppgifter om enskilda som finns på en annan myndighet. På så vis kan myndigheter samla in uppgifter om enskilda för andra ändamål än för de som uppgifterna ursprungligen samlades in. Detta är inte syftet med offentlighetsprincipen. Ett sådant förfarande står dessutom i strid med förbudet i EG-direktivet om behandling av personuppgifter (95/46/EG) mot att lämna ut personuppgifter för andra ändamål än för vilka de har samlats in.

I motion 2002/03:K241 av Maud Olofsson m.fl. (c) föreslås att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att göra det svårare att ändra sekretessbestämmelser (*yrkande 31*). Motionärerna anför bl.a. att det i många fall är påkallat med sekretess, som t.ex. i fråga om personlig integritet, och att det säkerligen också finns tillfällen då detta skydd bör stärkas. Det är således inte sekretess i sig som är fel, utan det faktum att man med stor lätthet kan utöka undantagen från en grundlagsfäst rättighet. Ett sådant förfarande innebär också att debatten kring vilka undantag som bör finnas och hur de bör göras försvåras, inte minst med tanke på hur ofta lagstiftningen ändras. Mot denna bakgrund finns det skäl att låta en utredning överväga om åtgärder bör vidtas för att göra det svårare att ändra i sekretessbestämmelserna, t.ex. genom att kräva att undantag från offentlighetsprincipen bör beslutas på samma sätt som grundlag. I motionen föreslås också att riksdagen ger regeringen till känna som sin mening vad i motionen anføres om kraftfulla insatser för att värna offentligheten i den egna hanteringen av EU-ärenden (*yrkande 33*). Motionärerna anför bl.a. att möjligheten att få gehör för Sveriges synpunkter inom det europeiska samarbetet i stor utsträckning är beroende av att vi hävdar dem nationellt, även då det innebär konflikter med andra länder inom EU. Svenska myndigheter bör därför konsekvent hävda den svenska offentlighetsprincipen då EU-dokument handläggs och bedöma undantag från offentlighet enligt den svenska sekretesslagstiftningen. Genom det europeiska samarbetets påverkan på traditionellt inrikespolitiska frågor bör inte heller utrikessekretessen kunna komma i fråga vad gäller sådana bedömningar.

I motion 2002/03:K383 av Gustav Fridolin (mp) föreslås att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om offentlighetsprincipens värnande (*yrkande 12*). Motionären anför bl.a. att för att individer och sammanslutningar skall ges en reell möjlighet att delta i beslutsfattandet behöver den generella samhällsinformationen och informationen i

enskilda ärenden förbättras. Offentlighetsprincipen måste värnas och kunskap om densamma spridas.

I motion 2002/03:Ju282 av Alice Åström m.fl. (v) föreslås att riksdagen ger regeringen till känna som sin mening vad som i motionen anförs om att lägga fram förslag till en sådan ändring i sekretesslagen att ett rakt skaderekvisit i sekretessen till förmån för enskilda i det allmännas brottsförebyggande och brottsbeivrande verksamhet återinförs (*yrkande 2*). Motionären anför bl.a. följande. När sekretesslagen ändrades för några år sedan diskuterades inte brottsoffrens försämrade ställning. Inte heller diskuterades allmänhetens minskade insyn i polisens verksamhet. Regeln om omvänt skaderekvisit när det gäller sekretess i förundersökningar innebär enligt motionärernas mening stora faror. Detta gäller inte minst i fråga om nedlagda förundersökningar mot poliser som misstänkts för brott. Bristen på insyn riskerar att minska allmänhetens förtroende för såväl polisen som för rättsväsendet i stort.

Bakgrund

Sekretesslagen har ändrats ca 250 gånger sedan tillkomsten 1980, främst på grund av att den måst anpassas till förändringar inom det allmänna verksamheten (se bet. 2001/02:KU17).

Sekretessen i 9 kap. 17 § till förmån för den enskildes personliga och ekonomiska förhållanden förstärktes den 1 april 1999 (prop. 1997/98:97, bet. 1997/98:JuU20) samtidigt med att den absoluta sekretessen avskaffades för alla polisregister utom belastningsregistret. Dessförinnan gällde sekretessen för uppgift om enskilds personliga och ekonomiska förhållanden om det kunde antas att den enskilde eller någon honom närstående led skada eller men om uppgiften röjdes. Personuppgiftslagen innebar enligt propositionen att polisen fick möjlighet till automatiserad handläggning av förundersökningar och andra utredningar. Enligt regeringen fanns det inte skäl att begränsa polisens rätt att utnyttja denna möjlighet. Uppgifter som ingår i automatiserade behandlingar blir emellertid enligt regeringen mer känsliga från integritetssynpunkt än motsvarande uppgifter som behandlas manuellt. En lämplig ordning borde med hänsyn till detta vara att samma skaderekvisit fick gälla som beträffande de register som fördes till stöd för förundersökningsverksamhet. Det innebar omvänt skaderekvisit. En fördel med en sådan lösning var också att samma sekretesskydd skulle komma att gälla för uppgiften oavsett om den finns i ett register eller är representerad på annat sätt.

Tidigare behandling

I betänkande 2001/02:KU17 avstyrkte konstitutionsutskottet motionsyrkande om översyn av offentlighetsprincipen (m) med bl.a. följande motivering. Den svenska offentlighetsprincipen kan förenklat sägas fylla tre huvudändamål. Den utgör en garanti för rättssäkerhet, effektivitet i förvaltningen och effektivitet i folkstyret. Offentlighetsprincipens betydelse för en levande demokrati sträcker sig emellertid längre än till att kasta ljus över tillståndet inom den offentliga förvaltningen (prop. 1975/76:160 s. 71). Myndigheter-

nas handlingar innehåller en rik fond av fakta i de mest skilda angelägenheter. Tillgången till denna information är enligt nämnda proposition i hög grad ägnad att berika den allmänna debatten och bredda underlaget för medborgarnas och organisationernas ställningstaganden i skilda samhällsfrågor. Rätten att ta del av allmänna handlingar är således en del av den medborgerliga rätten att inhämta och ta emot information och därmed en av betingelserna för den fria demokratiska åsiktsbildningen. Den tekniska utvecklingen har visserligen inneburit att information om enskilda blivit mer lättillgänglig både för myndigheter och enskilda. I myndigheternas verksamhet balanseras emellertid i sekretesslagen intresset av offentlighet och insyn mot vikten av bl.a. integritetsskydd. Enligt utskottets mening saknades anledning att nu överväga en ändrad ordning. I betänkandet avstyrktes vidare motionsyrkande (c) om möjligheterna att ändra i sekretesslagen med hänvisning till att arbetet i Offentlighets- och sekretesskommittén borde avvaktas. Också när det gäller frågan om offentligheten i hanteringen av EU-ärenden avstyrkte utskottet i ovan nämnda betänkande ett motionsyrkande (c) genom att hänvisa till det pågående arbetet i Offentlighets- och sekretesskommittén. Utskottet ville i detta sammanhang också erinra om att regeringen under Sveriges ordförandeskap i EU verkat för att Europaparlamentet och rådet antagit förordning nr 1049/2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar.

Konstitutionsutskottet avstyrkte i betänkande 2001/02:KU38 ett yrkande (v) om rakt skaderekvisit i förundersökningsprocessen med hänvisning till tidigare ställningstagande.

Konstitutionsutskottet tillstyrkte i yttrande till justitieutskottet (1997/98:KU10y) regeringens förslag om omvänt skaderekvisit för förundersökningssekretessen. Utskottet såg med tillfredsställelse att regeringen i syfte att öka medborgarnas insyn i polisens register föreslog lättnader i den absoluta sekretess som gällde. När det gäller frågan om med vilket skaderekvisit sekretess skulle gälla till skydd för polisens brottsförebyggande och brottsbeivrande verksamhet ville utskottet erinra om att sådan sekretess enligt 5 kap. 1 § sekretesslagen gäller med ett rakt skaderekvisit.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sina tidigare ställningstaganden och avstyrker därmed motionerna 2002/03:K241 (c) yrkandena 31 och 33, 2002/03:K254 (m) yrkande 1 och 2002/03:Ju282 (v) yrkande 2.

Enligt utskottets mening saknas i nuläget anledning att förespråka åtgärder i enlighet med vad som anförs i motion 2002/03:K383 (mp) yrkande 12, varför denna avstyrks.

Utlämnande av passfotografier

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkande rörande sekretesslagstiftning och passfotografier (kd) med hänvisning till att den beredning av frågan som sker bör avvaktas.

Gällande regler

Enligt 7 kap. 15 § första stycket 1 sekretesslagen gäller sekretess i verksamhet som avser folkbokföringen eller annan liknande registrering av befolkningen och, i den utsträckning regeringen föreskriver det, i annan verksamhet som avser registrering av betydande del av befolkningen, för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Regeringen har i 1 b § sekretessförordningen (1980:657) föreskrivit att folkbokföringssekretessen gäller för bl.a. det centrala passregistret och Vägverkets vägtrafikregister.

Motionen

I motion 2002/03:K292 av Ragnwi Marcelind (kd) föreslås att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa en ny sekretesslagstiftning om passfotografier. Motionären anför bl.a. följande. I dag ansvarar identifieringsroteln vid Rikskriminalpolisen för utlämning av passfotografibeställningar som görs av massmedier, myndigheter eller allmänheten. Beställningar kan göras alla tider på dygnet för omedelbar expediering. Att fotografier är relativt lättillgängliga har gjort att många människor i Sverige kommit att känna en stark oro för att deras fotografier skall begäras ut och användas på ett för dem menligt sätt. Fotografierna i den aktuella typen av register kan visserligen omfattas av folkbokföringssekretess i vissa situationer. Detta gäller dock bara i undantagsfall eftersom skaderekvisitet innehåller högt ställda krav på det antagande om men som skall föreligga. Fotografierna kan ligga till grund för omfattande sammanställningar av uppgifter. Offentligheten kan därmed utnyttjas i brottsligt syfte. Skyddet för enskilda bör därför stärkas när det gäller fotografier i passregistret och andra stora register enligt 7 kap. 15 § sekretesslagen, helst så att väsentliga offentlighetsintressen inte träds för när. Det måste bli svårare att få ut passfotografunderlag. Det mest fördelaktiga vore att införa en ändring i sekretesslagen och införa ett omvänt skaderekvisit där passunderlagen är hemliga som huvudregel och bara kan lämnas ut om det står klart att det inte finns någon risk för skada. Motionären anser att i första hand måste människors integritet och rätt att själva bestämma hur uppgifter om deras person behandlas värnas. Regeringens förslag om att skärpa sekretessen för passbilder drogs tillbaka därför att kritiken blev för stark. Motionären anser att regeringen bör åter-

komma med nytt lagförslag i enlighet med det som anförts i motionen om omvänt skaderekvisit. Det står klart att det inte finns någon risk för skada.

Bakgrund

I departementspromemorian Sekretess för passfoton m.m. (Ds 2000:57) föreslogs att folkbokföringssekretess enligt 7 kap. 15 § skulle skärpas för en fotografisk bild av en enskild. Enligt förslaget skulle sekretessen gälla om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Kravet på särskild anledning för ett sådant antagande skulle alltså bort. Detta krav har medfört att det hitintills ställts förhållandevis höga krav på bevisning om risk för förföljelser, trakasserier eller liknande för att fotografierna skall hemlighållas. Förslaget skulle ha inneburit en viss skärpning av sekretessen. Med den föreslagna utformningen av bestämmelsen var tanken att de tillämpande myndigheterna i större utsträckning än i dag skulle kunna tillmäta den enskildes uppgifter om befarat hot m.m. betydelse. Huvudregeln skulle dock även i fortsättningen vara att fotografier är offentliga.

Att fotografier är relativt lättillgängliga har enligt promemorian gjort att många människor i Sverige kommit att känna en stark oro för att deras fotografier skall begäras ut och användas på ett för dem menligt sätt. Fotografierna i den aktuella typen av register kan visserligen omfattas av folkbokföringssekretess i vissa situationer. Detta gäller dock bara i undantagsfall eftersom skaderekvisitet innehåller högt ställda krav på det antagande om men som skall föreligga. Fotografierna är alltså i de flesta fall lätt tillgängliga. När de förekommer i så här stora register kan de ligga till grund för omfattande sammanställningar av uppgifter. Offentligheten kan därmed utnyttjas i brottsligt syfte. Kartläggning kan ske av grupper av personer, t.ex. personer som har en viss utländsk bakgrund, eller som har en viss politisk eller religiös övertygelse.

I promemorian anges att det enligt uppgift från Säkerhetspolisen förekommer, främst inom högerextrema grupper, att meningsmotståndare kartläggs på detta sätt. Fotografier med namnuppgifter förekommer i förhållandevis stor utsträckning på Internet. Liknande kartläggning sker även av vissa yrkeskategorier såsom polis, åklagare, kriminalvårdsanställda och journalister. De fotografier som förekommer hämtas främst från passregistret och körkortsregistret. Listorna är ofta omfattande och innehåller ibland så många som 1 000 namn. Denna utveckling har enligt promemorian på senare tid förstärkt den oro som många människor redan tidigare känt för att fotografierna i registren kan komma att användas på ett sätt som skadar dem och deras familjer. Skyddet för enskilda bör därför stärkas när det gäller fotografier i passregistret och andra stora register enligt 7 kap. 15 § sekretesslagen, helst så att väsentliga offentlighetsintressen inte träds för när.

I en promemoria daterad den 20 december 2001, upprättad inom Justitiedepartementet, anfördes att remissopinionen var splittrad. De flesta välkomnade en skärpning av sekretessen. Men bl.a. JO, Svea hovrätt och Rikspolis-

styrelsen förordade ett omvänt skaderekvisit. Enligt dem skulle det vara enda sättet att stärka skyddet för den enskilde. Företrädare för massmedierna avstyrkte förslaget eftersom det skulle inskränka offentlighetsprincipen och försvåra det journalistiska arbetet.

I Ds 2002:48 Sekretess för fotografier i offentliga register m.m. anges bl.a. följande. Offentliga register som innehåller fotografier av enskilda förs av Rikspolisstyrelsen, Vägverket och Totalförsvarets pliktverk. De fotografier som finns i registren omfattas av den s.k. folkbokföringssekretessen i 7 kap. 15 § sekretesslagen. Bestämmelsen är utformad på ett sätt som innebär att fotografierna som huvudregel är offentliga. Främst beträffande det centrala passregistret har det kunnat konstateras att fotografier av enskilda begärs ut i syfte att användas i illegitima sammanhang. Enskilda som för att få pass eller körkort måste ge in fotografier av sig själva har ett berättigat intresse av att bilderna därefter inte används på ett sätt som för dem medför obehag eller rädsla. Det talar för att låta fotografierna omfattas av en strängare sekretessbestämmelse. Mot den enskildes intresse står bl.a. mediernas intresse av att kunna ta del av fotografier av personer som i skilda egenskaper utövar makt i samhället eller annars har en roll att spela i skildringen och granskningen av samhällsliga missförhållanden. Vid en avvägning mellan dessa intressen har beaktats att en förstärkt sekretess inte skulle leda till att handlingar som innehåller sakuppgifter eller bedömningar blir mer svåråtkomliga. Den fria samhällsliga debatten kommer således inte att begränsas. Det föreslås därför att folkbokföringssekretessen enligt 7 kap. 15 § sekretesslagen skärps för uppgifter i form av fotografier av enskilda som finns i offentliga register. Enligt förslaget skall sekretess gälla för fotografier om det inte står klart att detta kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Den bestämmelse som föreslås innehåller alltså ett omvänt skaderekvisit, vilket innebär att de fotografier som finns i de offentliga registren som huvudregel kommer att vara sekretessbelagda.

Enligt inhämtad information från Justitiedepartementet bereds frågan om sekretess för fotografier i offentliga register m.m. för närvarande inom departementet.

Tidigare behandling

I konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU38 angav utskottet att det pågående utredningsarbetet avseende utlämnande av passfotografier borde avvaktas, och motionsyrkanden (s, m resp. kd) härom avstyrktes därför.

Utskottets ställningstagande

Utskottet avstyrker motion 2002/03:K292 (kd) med hänvisning till att beredningen av frågan som sker bör avvaktas.

Sekretess m.m. inom förskola och skola

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkande om utredning av förtroendefull information i skolan (m) med hänvisning till att den översyn av bestämmelserna i sekretesslagen om sekretess i skolan som pågår bör avvaktas och avstyrker motion om förändring av sekretessen i förskolan (s) med hänvisning till att tillräckligt underlag för att förespråka en sådan förändring inte föreligger.

Jämför reservation 11 (m).

Gällande regler m.m.

Enligt 1 kap. 1 § andra stycket skollagen (1985:1100) bildar förskoleklassen, grundskolan, gymnasieskolan, särskolan, specialskolan och sameskolan det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Dessutom finns särskilda utbildningsformer som anordnas av det allmänna för dem som till följd av sjukdom eller av annat skäl inte kan delta i skolarbetet inom det offentliga skolväsendet.

Enligt 7 kap. 9 § första stycket sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess i förskoleklassen, grundskolan, gymnasieskolan, särskolan, specialskolan och sameskolan samt i en kommunal riksinternatskola för uppgift som hänför sig till psykologisk undersökning eller behandling och för uppgift om enskilda personliga förhållanden hos psykolog eller kurator, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men. Sekretess gäller vidare på samma område dels i skolans elevvårdande verksamhet i övrigt för uppgift om enskilda personliga förhållanden, dels för uppgift som hänför sig till ärende om tillrättaförande av elev eller om skiljande av elev från vidare studier. Sekretessen gäller dock endast, om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller inte beslut i elevvårdsärende eller i annat ärende som nu har nämnts. Sekretess gäller även på samma område i annat fall än som nämnts för uppgift om enskilda identitet, adress och andra liknande uppgifter om enskilda personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller enligt 7 kap. 38 § sekretesslagen i förskoleverksamheten för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men.

I förskoleverksamheten gäller ett så kallat omvänt skaderekvisit, dvs. det råder en presumtion för sekretess, till skillnad från vad som gäller i skolverksamheten i övrigt. I prop. 1997/98:6 Förskoleklass och andra skollagsfrågor s. 61 f. redovisas skälen för ett omvänt skaderekvisit inom förskoleverksamheten enligt följande.

Avsikten med att göra förskoleklassen till en skolform inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom är bl.a. att underlätta för kommunerna att integrera denna verksamhet med skolan och skolbarnsomsorgen. Fritidshemmen är i dag ofta förlagda till och integrerade med skolan. Samarbetet mellan skolan och fritidshemmen varierar från ganska strikta uppdelningar i olika ansvarsområden till en närmast total sammanslagning av verksamheterna. Arbetslag med lärare och fritidspedagoger ansvarar för gemensamma eller olika delar av verksamheten. För att skapa bättre förutsättningar för integration mellan förskoleklassen, skolan och skolbarnsomsorgen samt underlätta samarbetet mellan de olika personalkategorierna bör sekretessbestämmelserna så långt som möjligt överensstämma för dessa verksamheter. Få remissinstanser har haft något att erinra mot förslaget i denna del. Regeringen föreslår därför att förskoleklassen tas med i uppräkningsdelen av skolformer i 7 kap. 9 § första stycket sekretesslagen. För skolbarnsomsorgens del föreslår vi att ett nytt stycke införs i 7 kap. 9 § som i huvudsak överensstämmer med vad som gäller för förskoleklassen och grundskolan. En skillnad bör dock gälla. Skolsekretessen är begränsad till att avse uppgifter i elevvården och i vissa disciplinära ärenden. Vi anser inte att det är lämpligt att begränsa sekretessen inom skolbarnsomsorgen på samma sätt utan möjligheten att sekretessbelägga uppgifter bör omfatta all verksamhet inom skolbarnsomsorgen. I förskoleverksamheten finns barn i åldrarna 1–5 år, ibland yngre. Det finns inte på samma sätt som inom skolan någon elevvård med skolsköterskor, psykologer m.fl. utan det är i stor utsträckning den ordinarie personalen som får del av känsliga uppgifter om barn, hemförhållanden o.d. Det kan diskuteras om inte ett s.k. rakt skaderekvisit, dvs. att sekretess endast skall gälla om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgift röjs, skulle utgöra ett tillräckligt skydd för integritetskänsliga uppgifter inom denna verksamhet. Då konsekvenserna av en sådan förändring inte är tillräckligt belysta anser regeringen att det för närvarande inte finns tillräckligt underlag för ett sådant förslag. Regeringen föreslår därför att även fortsättningsvis sekretess skall råda inom förskoleverksamheten för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men, dvs. en presumtion för sekretess.

Regeringen beslutade den 10 oktober 2002 (dir. 2002:130) att tillkalla en särskild utredare med uppgift att göra en översyn av bestämmelserna i sekretesslagen om sekretess i skolan. Enligt direktivet skall utredaren i ett första skede bl.a. kartlägga olika former av dokumentation som förekommer i skolan i anslutning till den enskilde eleven. Här avses t.ex. dokumentation i samband med intagning, planering, information om studieresultat samt utvärdering för den enskilde eleven. Utredaren skall analysera i vilken utsträckning denna dokumentation utgör allmänna handlingar och om uppgifter som ingår i dessa handlingar är offentliga eller om de kan omfattas av sekretess. Med utgångspunkt från denna analys skall utredaren ta ställning till om det finns

behov av ändringar i sekretessregleringen och, om så bedöms vara fallet, lägga fram förslag till ändringar i sekretesslagen. I den utvecklingsplan för kvalitetsarbetet i skolan (skr. 2001/02:188) som regeringen under våren 2002 presenterade för riksdagen framhålls att den ökande användningen av dokumentation om enskilda elevers studieresultat och personliga utveckling i skolan har betydelse i ett sekretesssammanhang. Åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd och skriftliga omdömen för elever som inte når målen är sådana exempel. Även skriftlig information i samband med utvecklingssamtal har fått ökad betydelse. Det är inte alltid självklart vilka regler som gäller vid hantering av dokumentation om enskilda elever. Vid många skolor förekommer i dag olika varianter av dokumentation i anslutning till enskilda elevers planering, studieresultat och utvärdering, t.ex. inom ramen för försöksverksamheten utan timplan i grundskolan. I denna försöksverksamhet finns skolor som använder olika typer av loggböcker, ”portofolio-metoder”, utvärderingsscheman etc. I regel hindrar inte sekretessbestämmelserna att upplysningar om elevens skolgång lämnas till vårdnadshavaren. Skolan har också en skyldighet – oavsett sekretess – att anmäla allvarliga missförhållanden till socialtjänsten. I direktivet anges att det mot denna bakgrund är angeläget att det klarläggs om och i så fall vilka sekretessregler som gäller för olika typer av uppgifter i den upprättade dokumentationen och om det finns anledning att ändra sekretessregleringen i detta avseende. Utredaren skall redovisa uppdraget senast den 1 september 2003.

Motionerna

I motion 2002/03:K389 av Peter Danielsson (m) föreslås att riksdagen ger regeringen till känna som sin mening vad i motionen anförs om förtroendefull information i skolan. Motionären anför bl.a. att framtidens behov av olika former av kontinuerlig uppföljning av elevernas prestationer kommer att öka. För att uppföljningen skall bli effektiv behövs någon form av individuellt inriktad och kontinuerlig dokumentation av elevens resultat och utveckling. Dokumentation kan utformas på många olika sätt och ha olika benämningar, men vanligen kallas den individuell studieplan. För att individualisera skolan krävs information och dokumentation av högre kvalitet. I kontakten mellan eleven, föräldrarna och läraren utgör den individuella studieplanen en intern överenskommelse och dialog som till sin art måste vara privat och konfidentiell för andra. I dag är studieplaner vid alla offentliga skolor allmänna handlingar och inte sekretesskyddade. Endast elevvårdsuppgifter är skyddade genom sekretesslagen. Fristående skolor har emellertid ingen skyldighet att lämna ut dokumentation. Det är orimligt att det som diskuteras och överenskommes mellan lärare, elev och föräldrar automatiskt blir offentlig handling. För att förtroendefull information, såsom individuella studieplaner, skall kunna användas på optimalt sätt bör lagstiftningen avseende denna informations offentlighet ses över. I sammanhanget bör särskilt två omständigheter observeras. För det första bör även i fortsättningen dokument av rättssäker karaktär vara offentliga, exempelvis betyg, elevrådsprotokoll med mera. För

det andra får inte samarbetet mellan skola och socialtjänst omöjliggöras av sekretessreglerna. Det är viktigt att konkreta former för samarbete mellan skola och socialtjänsten utvecklas i syfte att förebygga brott och missbruk bland unga. Framtidens skola kräver kontinuerlig skriftlig uppföljning av hög kvalitet. Om den skall bli förtroendefull och därmed meningsfull kan sådan information inte omfattas av offentlighetsprincipen. Därför bör frågan om förtroendefull information inom skolan utredas.

I motion 2002/03:K405 av *Helene Petersson (s)* föreslås att riksdagen ger regeringen till känna som sin mening vad som i motionen anförs om sekretesslagstiftning i förskolan. Motionären anför att förskolan i dag omfattas av en annorlunda skriven sekretess än vad övriga delar av den obligatoriska skolan omfattas av. Riksdagen har i alla övriga sammanhang formulerat sig så att förskolan är en del av det svenska skolväsendet, och då bör det också vara naturligt att samma sekretesslagstiftning gäller för förskolan.

Tidigare behandling

Utbildningsutskottet hade i betänkande 1997/98:UbU5 inte något att erinra mot regeringens förslag till sekretessbestämmelser för förskoleklassen, skolbarnsomsorgen och förskoleverksamheten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet avstyrker motion 2002/03:K389 (m) med hänvisning till att resultaten av den pågående översynen av bestämmelserna i sekretesslagen om sekretess i skolan bör avvaktas.

Vad avser sekretessbestämmelserna för förskoleverksamheten konstaterar utskottet att regeringen i proposition 1997/98:6 tog upp frågan om ett s.k. rakt skaderekvisit skulle kunna utgöra ett tillräckligt skydd för integritetskänsliga uppgifter inom denna verksamhet. Regeringen ansåg att då konsekvenserna av en sådan förändring inte var tillräckligt belysta fanns inte tillräckligt underlag för ett sådant förslag. Utskottet anser sig i dagsläget inte heller ha tillräckligt underlag för att förorda den i motionen föreslagna förändringen. Motion 2002/03:K405 (s) avstyrks därför.

Regler för anmälningar av våld m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkanden (fp, m) rörande förändring av straffrelaterad sekretesstid i vissa fall med hänvisning till att Offentlighets- och sekretesskommitténs översyn bör avvaktas.

Jämför reservation 12 (m).

Gällande regler

Enligt 1 kap. 5 § sekretesslagen utgör sekretess inte hinder mot att uppgift lämnas ut, om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten skall kunna fullgöra sin verksamhet.

I 12 kap. 10 § socialtjänstlagen (2001:453) stadgas att det av 1 kap. 5 § sekretesslagen framgår att socialnämnden utan hinder av sekretess kan polisanmäla brott som hindrar nämndens verksamhet. Detsamma gäller enligt 14 kap. 2 § femte stycket samma lag beträffande vissa brott som riktar sig mot barn. Av samma stycke följer också att sekretess inte hindrar att uppgifter, som angår misstanke om brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, lämnas till en åklagarmyndighet, polismyndighet eller annan myndighet som har att ingripa mot brottet.

Enligt 5 kap. 11 § socialtjänstlagen bör socialnämnden verka för att den som utsatts för brott och dennes anhöriga får stöd och hjälp. Socialnämnden bör härvid särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Enligt 7 kap. 1 § sekretesslagen första stycket gäller sekretess, om inte annat följer av 2 §, inom hälso- och sjukvården för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Enligt 2 § första stycket gäller inte sekretess för

1. beslut i ärende enligt lagstiftningen om psykiatrisk tvångsvård eller rättspsykiatrisk vård, om beslutet angår frihetsberövande åtgärd,
2. beslut enligt smittskyddslagen (1988:1472), om beslutet angår frihetsberövande åtgärd och avser annan sjukdom än som anges i 1.3 bilagan till nämnda lag,
3. beslut i ärende om ansvar eller behörighet för personal inom hälso- och sjukvården,
4. beslut i fråga om omhändertagande eller återlämnande av patientjournal.

Enligt 7 kap. 4 § första stycket sekretesslagen gäller sekretess inom socialtjänsten för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Sekretessen gäller dock inte beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke eller beslut om slutna ungdomsvård. Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till enskild som uppnått myndig ålder om förhållanden av betydelse för att denne skall få vetskap om vilka hans biologiska föräldrar är.

Enligt 7 kap. 6 § sekretesslagen gäller sekretess inom hälso- och sjukvården och inom socialtjänsten för anmälan eller annan utsaga av enskild om någons hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att fara uppkommer för att den som har gjort anmälan eller avgivit utsagan eller någon honom närstående utsätts för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Enligt 14 kap. 2 § fjärde och femte styckena sekretesslagen hindrar sekretess inte att uppgift som angår misstanke om brott lämnas till åklagarmyndighet, polismyndighet eller annan myndighet som har att ingripa mot brottet, om fängelse är föreskrivet för brottet och detta kan antas föranleda annan påföljd än böter. För uppgift som omfattas av sekretess enligt bl.a. 7 kap. 1–6 §§ (hälso- och sjukvården) gäller detta endast såvitt angår misstanke om brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år.

Enligt 14 kap. 4 § första stycket sekretesslagen gäller sekretess till skydd för enskild inte i förhållande till den enskilde själv och kan i övrigt helt eller delvis efterges av honom om inte annat följer av bestämmelse i denna lag.

Motionerna

I motion 2002/03:Ju234 av Johan Pehrson m.fl. (fp) föreslås att riksdagen ger regeringen till känna som sin mening vad i motionen anförts om behovet av översyn av reglerna för i vilka situationer vissa personalgrupper skall anmäla fall av våld mot kvinnor (*yrkande 9*). På samma sätt som inom hälso- och sjukvården föreskrivs också för socialtjänsten hinder för att anmäla fall av våld mot kvinnor eftersom det måste stå klart att straffsatsen för övergreppen skall ge minst två års fängelse. Reglerna för när personal inom dessa sektorer skall anmäla våldsbrott bör därför ses över.

I motion 2002/03:K227 av Inger René m.fl. (m) föreslås att riksdagen ger regeringen till känna som sin mening vad i motionen anförts om en sänkning av sekretesstiden för uppgifter om enskildas personliga förhållanden i vissa fall. Motionärerna anför bl.a. att en av socialtjänstens viktigaste utgångspunkter är att dess insatser i individuella ärenden skall präglas av frivillighet och självbestämmande. Socialnämndens insatser för den enskilde skall utformas och genomföras tillsammans med vederbörande. I motiven till lagen sägs också att samråd med andra myndigheter i regel inte bör ske utan att den enskilde samtycker till det. Lagstiftningen har utformats så att den enskilde skall känna förtroende och respekt för socialtjänsten och så att den enskilde skall våga vända sig till denna. På motsvarande sätt anger hälso- och sjukvårdslagen att en god hälso- och sjukvård särskilt skall bygga på respekt för patientens självbestämmande och integritet. Även här betonas att vården och behandlingen så långt det är möjligt skall utformas och genomföras i samråd med patienten. När det gäller hälso- och sjukvårdsområdet och socialtjänstområdet gör sig kravet på sekretess för enskildas personliga förhållanden med hänsyn till ovanstående särskilt starkt gällande. Samtidigt är det självklart

angeläget att sekretessen inte är så sträng att den försvårar polisens spanings- och utredningsverksamhet när det gäller allvarliga brott. Det kan finnas vissa typer av brott där det finns ett större intresse av effektiv brottsbekämpning än vad gäller andra. Utöver brott mot barn och ungdomar, för vilka det redan i dag finns vissa lättnader i sekretessen, gäller det enligt motionärernas förmenande också grova våldsbrott, inte minst de som riktar sig mot kvinnor. Det kan där finnas goda skäl att ge personalen inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten möjlighet att utan samtycke från den enskilde lämna polisen uppgifter om brott i större utsträckning än i dag. Motionärerna anser att uppgifter skall få lämnas från hälso- och sjukvården och socialtjänsten när det gäller misstanke om brott med ett straffminimum på ett års fängelse. De anser också att denna generella sänkning av gränsen på fängelsestraffets längd skall gälla inte bara när det gäller fullbordade brott utan också vid misstankar om försök till brott.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 16 april 1998 att tillkalla en kommitté med uppgift att bl.a. göra en översyn av bestämmelserna om allmänna handlingars offentlighet (dir. 1998:32) – Offentlighets- och sekretesskommittén (Ju 1999:06). Kommittén skall bl.a. undersöka om den nuvarande s.k. tvåårsregeln i 14 kap. 2 § fjärde stycket sekretesslagen i några situationer leder till otillfredsställande resultat och överväga om det för några fall finns skäl att vidga möjligheten att lämna ut uppgifter om ett brott från socialtjänsten eller hälso- och sjukvården till polis- eller åklagarmyndigheter eller andra myndigheter som är skyldiga att ingripa mot brottet. Kommittén skall även beakta regeringens slutsatser om uppgiftslämnande i proposition 1997/98:55 om kvinnofrid, när det gäller våldsbrott mot kvinnor som begås av närstående. Utredningsarbetet skall vara avslutat senast den 31 december 2003.

Utskottets ställningstagande

Utskottet avstyrker motionerna 2002/03:Ju234 (fp) yrkande 9 och 2002/03:K227 (m) med hänvisning till att den översyn som görs inom ramen för Offentlighets- och sekretesskommitténs arbete bör avvaktas.

Justitiekanslerns roll

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkande rörande Justitiekanslerns roll (c) med hänvisning till tidigare ställningstagande. Jämför reservation 13 (c).

Motionen

I motion 2002/03:K241 av Maud Olofsson m.fl. (c) föreslås att riksdagen ger regeringen till känna som sin mening vad i motionen anförs om att stärka Justitiekanslerns möjligheter att värna offentlighetsprincipen (*yrkande 34*). Motionärerna anför bl.a. följande. Alla försök att begränsa meddelarfriheten måste bekämpas med kraft. För att anställda skall våga utnyttja meddelarfriheten är det av stor vikt att det finns sanktioner vid övergrepp. Möjligheten till sådana sanktioner bör ingå som en komponent i att stärka Justitiekanslerns möjligheter att värna offentlighetsprincipen.

Bakgrund

Enligt 5 § lagen (1975:1339) om Justitiekanslerns tillsyn får Justitiekanslern (JK) som särskild åklagare väcka åtal mot befattningshavare som har begått brottslig gärning genom att åsidosätta vad som åligger honom i tjänsten eller uppdraget.

Om en befattningshavare har åsidosatt vad som åligger honom i hans tjänst och felet kan beivras genom disciplinärt förfarande får JK, enligt 6 §, göra anmälan till den som har befogenhet att besluta om disciplinpåföljd. Anser JK det vara påkallat att befattningshavare avskedas eller avstängs från sin tjänst på grund av brottslig gärning eller grov eller upprepad tjänsteförseelse, får JK göra anmälan härom till den som har befogenhet att besluta om en sådan åtgärd.

Av 14 § lagen (1994:260) om offentlig anställning framgår att en arbetstagarare, som uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter sina skyldigheter i anställningen, får meddelas disciplinpåföljd för tjänsteförseelse. Disciplinpåföljderna är enligt 15 § varning och löneavdrag. Disciplinpåföljd får meddelas bara om arbetstagararen inom två år från förseelsen skriftligen har underrättats om vad som anförs mot honom (17 §). När en åtgärd har vidtagits för att åtal skall väckas mot en arbetstagarare får arbetsgivaren, enligt 18 § första stycket, inte inleda eller fortsätta ett disciplinärt förfarande med anledning av vad som föranlett åtgärden. Om en gärning har prövats i straffrättslig ordning får enligt andra stycket ett disciplinärt förfarande inledas eller fortsättas bara om gärningen av någon annan orsak än bristande bevisning inte ansetts vara något brott.

Tidigare behandling

Hösten 2000 avstyrkte konstitutionsutskottet ett liknande motionsyrkande som det nu aktuella (bet. 2000/01:KU9). Utskottet hänvisade till kampanjen Öppna Sverige och till att Justitiekanslern enligt utskottets mening redan hade vittgående befogenheter att ingripa när offentlighetsprincipen träds förnär.

Konstitutionsutskottet behandlade även frågan i betänkande 2001/02: KU17, vari liknande motionsyrkande avstyrktes med hänvisning till tidigare ställningstagande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande. Motion 2002/03:K241 (c) yrkande 34 avstyrks därför.

Begreppet potentiella handlingar

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsyrkande rörande utredning av begreppet potentiella handlingar (m) med hänvisning till tidigare ställningstagande.

Jämför reservation 14 (m).

Gällande regler

Enligt 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen förstås med handling framställning i skrift eller bild samt upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel. Handling är allmän, om den förvaras hos myndighet och enligt 6 eller 7 § är att anse som inkommen till eller upprättad hos myndighet.

En upptagning som avses i första stycket anses förvarad hos myndighet, om upptagningen är tillgänglig för myndigheten med tekniskt hjälpmedel som myndigheten själv utnyttjar för överföring i sådan form att den kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas. En sammanställning av uppgifter ur en upptagning för automatiserad behandling anses dock förvarad hos myndigheten endast om myndigheten kan göra sammanställningen tillgänglig med rutinbetonade åtgärder.

En sammanställning av uppgifter ur en upptagning för automatiserad behandling anses dock inte förvarad hos myndigheten om sammanställningen innehåller personuppgifter och myndigheten enligt lag eller förordning saknar befogenhet att göra sammanställningen tillgänglig. Med personuppgift avses all slags information som direkt eller indirekt kan hänföras till en fysisk person.

Motionen

I motion 2002/03:K254 av Per Unckel m.fl. (m) föreslås att riksdagen begär att regeringen låter analysera konsekvenserna av införande av begreppet potentiella handlingar i enlighet med vad som anförs i motionen (yrkande 3). Motionärerna anför bl.a. följande. Införandet av begreppet potentiella handlingar kommer att göra det omöjligt att förutse vad som kommer att anses vara en allmän handling. Potentiella handlingar kommer heller inte att finnas i

något diarium. Följderna av att införa begreppet potentiella handlingar måste utredas.

Bakgrund

I myndigheternas elektroniskt lagrade material finns, utöver vad som kan benämnas som färdiga elektroniska handlingar (t.ex. e-brev och beslut i elektronisk form), också s.k. potentiella handlingar. Härmed avses möjliga sammanställningar av uppgifter ur stora databaserade register. Det rör sig alltså om uppgifter som inte utgör på förhand fixerade informationsmängder. Ett typiskt exempel på potentiella handlingar är uppgifter som förekommer i stora datoriserade myndighetsregister, exempelvis vägtrafikregistret och Patent- och registreringsverkets aktiebolagsregister. Uppgifterna i sådana register kan skifta från tid till annan, och viss information avses bli sammanställd efter önskemål i det enskilda fallet. Enligt gällande rätt är en myndighet skyldig att på begäran tillhandahålla allmänheten en sammanställning av uppgifter ur upptagningar för automatiserad databehandling om sammanställningen är tillgänglig för myndigheten med rutinbetonade åtgärder (se prop. 1975/76:160 s. 90 f.). Innehåller upptagningen personuppgifter krävs, för att den skall anses förvarad hos myndigheten, därutöver att myndigheten enligt lag eller förordning saknar befogenhet att göra sammanställningen tillgänglig. Detta följer av 2 kap. 3 § tredje stycket tryckfrihetsförordningen.

Frågor med anknytning till begreppet potentiell handling har behandlats av Offentlighets- och sekretesskommittén i betänkandet Offentlighetsprincipen och den nya tekniken (SOU 2001:3). Kommitténs bedömning överensstämmer därvid med regeringens överväganden i proposition 2001/02:70 Offentlighetsprincipen och informationstekniken, vari bl.a. föreslogs att det i 2 kap. tryckfrihetsförordningen skall komma till klart uttryck att en sammanställning av uppgifter ur en upptagning för automatiserad behandling skall anses förvarad hos myndigheten om myndigheten kan göra sammanställningen tillgänglig med rutinbetonade åtgärder. Regeringen framhöll i propositionen bl.a. följande. I myndigheternas elektroniskt lagrade material finns, utöver vad som kan benämnas som färdiga elektroniska handlingar, i och för sig också s.k. potentiella handlingar, sammanställningar av uppgifter, som alltså inte utgör på förhand fixerade informationsmängder. Detta förhållande utgör emellertid enligt regeringens mening inte i sig ett tillräckligt tungt vägande skäl för att frångå handlingsbegreppet. Härvid beaktar regeringen att det i propositionen föreslås ett klargörande i lagtexten om att även sammanställningar av uppgifter ur upptagningar anses förvarade hos en myndighet om de kan tas fram med rutinbetonade åtgärder. Genom det förslaget torde vissa av de svårigheter som ansetts förknippade med handlingsbegreppet i en elektronisk miljö undanröjas.

Tidigare behandling

Konstitutionsutskottet tillstyrkte i betänkande 2001/02:KU17 bifall till proposition 2001/02:70.

Konstitutionsutskottet behandlade i betänkande 2001/02:KU22 frågan om potentiella handlingar, och avstyrkte däri en motion rörande utredning av begreppet potentiella handlingar. Utskottet ansåg att de förslag till ändringar i 2 kap. 3 § andra stycket tryckfrihetsförordningen som lagts fram i proposition 2001/02:70 klargjorde det rättsläge som hittills har kommit till uttryck i praxis och som innebär att en sammanställning av uppgifter ur en upptagning för automatiserad behandling anses förvarad hos myndigheten om myndigheten kan göra sammanställningen tillgänglig med rutinbetonade åtgärder. Enligt utskottets mening saknades anledning att ytterligare utreda frågan om potentiella handlingar.

Konstitutionsutskottet anmälde och tillstyrkte för slutligt beslut i betänkande 2002/03:KU5 ett vilande beslut om ändring i 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande. Motion 2002/03:K254 (m) yrkande 3 avstyrks därför.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Införande av en generell integritetslag (punkt 1)

av Kerstin Lundgren (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:K241 yrkande 25.

Ställningstagande

Det behövs ett starkt skydd för integriteten. Lagstiftningen måste utgå från att förbjuda missbruk av personuppgifter och otillbörliga intrång i den personliga integriteten, inte som i dag från att reglera vad som är tillåtet. Regeringen bör snarast tillsätta en utredning syftande till att utforma en sådan lagstiftning. Detta bör ges regeringen till känna.

2. Förstärkning av integritetsskyddet och utredning om teknikoberoende integritetslagstiftning (punkt 2)

av Gunnar Hökmark (m), Henrik S Järrel (m), Bertil Kjellberg (m), Tobias Krantz (fp) och Liselott Hagberg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:K254 yrkandena 6 och 7.

Ställningstagande

Vi menar att den tekniska utvecklingen steg för steg ökar möjligheterna att blicka in i medborgarnas privatliv, vilket innebär ett växande hot mot den enskildes integritet. Vi anser därför att det föreligger ett stort behov av en omfattande analys av grunderna för integritetsskyddets framtida utformning. Regeringen bör lägga fram förslag om förstärkning av skyddet för den per-

sonliga integriteten och snarast tillsätta en utredning rörande en generell teknikoberoende integritetslagstiftning. Detta bör ges regeringen till känna.

3. Upphävande av 7 kap. 16 § sekretesslagen (punkt 5)

av Kerstin Lundgren (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen delvis motion 2002/03:241 yrkande 30.

Ställningstagande

I samband med att personuppgiftslagen antogs ändrades även 7 kap. 16 § sekretesslagen så att sekretess gäller för personuppgift, om det kan antas att ett utlämnande skulle medföra att uppgiften behandlas i strid med personuppgiftslagen. Det är svårt att se att denna paragraf kan tillämpas utan att syftet med att efterfråga handlingen undersöks, liksom identiteten hos den som efterfrågar handlingen. Intentionerna i paragrafen kan således antas stå i strid med den grundlagsfästa offentlighetsprincipen. Regeringen bör verka för att 7 kap. 16 § sekretesslagen snarast upphör. Detta bör ges regeringen till känna.

4. Upphävande av PuL och BBS-lagen (punkt 7)

av Kerstin Lundgren (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar nedan framlagda förslag till lag om upphävande av personuppgiftslagen (1998:204) och förslag till lag om upphävande av lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor. Därmed bifaller utskottet motion 2002/03:K241 yrkandena 26 och 27.

Förslag till lag om upphävande av personuppgiftslagen (1998:204)

Härigenom föreskrivs att personuppgiftslagen (1998:204) skall upphöra att gälla vid utgången av år 2003.

Förslag till lag om upphävande av lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor

Härigenom föreskrivs att lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor skall upphöra att gälla vid utgången av år 2003.

Ställningstagande

Jag konstaterar att lagen om elektroniska anslagstavlor, i förening med personuppgiftslagen, har medfört alltför stor restriktivitet i tillhandahållandet av öppna debattforum på Internet. Det fria ordet är inte skyddat på individuell nivå av yttrandefrihets- och tryckfrihetsgrundlagarna. Bland annat detta förhållande har gjort det möjligt att inskränka yttrandefriheten på Internet, t.ex. genom PuL och BBS-lagen. Det skydd som PuL och BBS-lagen skall erbjuda mot övergrepp kan i all huvudsak tillgodoses genom andra lagar. Då det fria ordet måste värnas bör PuL och BBS-lagen upphävas.

5. Utsträckning av dataskyddsdirektivet (punkt 8)

av Kerstin Lundgren (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:K241 yrkande 29.

Ställningstagande

I syfte att skydda yttrandefriheten i hela den europeiska unionen är det angeläget att tillse att en utvidgning av dataskyddsdirektivet till att omfatta även juridiska personer förhindras. Regeringen bör aktivt arbeta för att förhindra att så sker. Detta bör ges regeringen till känna.

6. Översyn av registerlagstiftningen m.m. (punkt 9)

av Gunnar Hökmark (m), Henrik S Järrel (m) och Bertil Kjellberg (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:K254 yrkandena 2 och 4.

Ställningstagande

I dag finns minst ett 60-tal författningar, s.k. registerlagstiftning, vars regler gäller trots behandlingen av personuppgifter i PuL. Lagstiftningen är svåröverskådlig och svårtillämpad. Denna situation är ohållbar, och mot bakgrund härav bör regeringen tillse att en översyn av registerlagstiftningen genomförs. Vidare kan konstateras att praktiskt taget alla personuppgifter hos myndigheterna läggs över i elektroniska register. Den heltäckande lagstiftning som vårt land har på bl.a. socialförsäkringsområdet innebär att människor i Sverige i mycket större utsträckning än i övriga Europa är registrerade i offentliga

register även om en del av dessa stundtals är sekretessbelagda. Många människor är rädda för att myndigheterna i allt större utsträckning kommer att samköra registren samt att det blir lättare för enskilda att få tillgång till registren och att de därmed kommer att kunna kartlägga andra människors liv. Man bör vara uppmärksam på att den nya tekniken gör det betydligt lättare att sammanställa en stor mängd uppgifter som finns lagrade i elektroniska handlingar och sedan med enkla sökbegrepp kartlägga vissa personer och/eller sprida uppgifterna. Konsekvenserna av detta bör ses över så att den personliga integriteten påverkas i minsta möjliga mån. Detta bör ges regeringen till känna.

7. Avveckling av SPAR (punkt 10)

av Gunnar Hökmark (m), Henrik S Järrel (m) och Bertil Kjellberg (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:K254 yrkande 5.

Ställningstagande

Vi vill framhålla att SPAR-registret idag är ett register utan särskilda ändamål. Den som får köpa uppgifter från registret kan vidare skapa profiler om i princip alla bosatta i Sverige. Mot bakgrund av dataskyddsdirektivets syfte och krav på att behandling av personuppgifter skall ske efter på förhand bestämda ändamål, kan det enligt vår mening inte anses förenligt med direktivet att låta SPAR finnas kvar. Enligt vår mening bör regeringen därför, i enlighet med vad som anförs i motion 2001/02:K254, vidta åtgärder för att avveckla SPAR. Detta bör ges regeringen till känna.

8. Offentlighetsprincipen (punkt 12)

av Gunnar Hökmark (m), Henrik S Järrel (m), Bertil Kjellberg (m), Tobias Krantz (fp) och Liselott Hagberg (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:K254 yrkande 1.

Ställningstagande

Den svenska offentlighetsprincipen möjliggör för medborgarna att ta del av allmänna, offentliga handlingar. Tanken bakom offentlighetsprincipen – en hörnsten i svensk demokrati – är att medborgarna skall kunna kontrollera makten genom att få tillgång till information hos myndigheterna. Med den nya tekniken erbjuds medborgarna nya och förbättrade möjligheter att utnyttja

sin medborgerliga rätt till insyn i myndigheternas verksamhet. Detta är möjligheter som måste tas till vara. Emellertid har den nya tekniken också inneburit att offentlighetsprincipen har utvecklats till att bl.a. fungera som ett effektivt instrument för kontroll av medborgarna och inte, som avsett, ett instrument för förvaltningskontroll. Detta sker bl.a. genom att myndigheterna skickar personuppgifter sinsemellan, vissa myndigheter har t.o.m. gjort försäljning av personuppgifter till en affärsidé. Offentlighetsprincipen öppnar dessutom möjligheter för enskilda personer att granska och kontrollera varandra utan att det föreligger någon som helst koppling till myndighetsutövning. Övervakning av människor i Sverige har kraftigt förstärkts de senaste 30 åren. De ansvariga har oftast motiverat ökningen med att de vill göra brottsbekämpningen effektivare. Den tekniska utvecklingen ökar hela tiden möjligheterna att blicka in i medborgarnas privatliv. Utvecklingen går i små steg som vart och ett kan förefalla oskyldigt. Sammantagna innebär de emellertid ett växande hot mot den enskildes integritet. Den tekniska utvecklingen öppnar oavbrutet nya vägar för staten att kontrollera medborgarna. Viktiga delar av en människas liv kan kartläggas genom att granska t.ex. användningen av Internet, bankomatkort och apotekskort. Genom mobiltelefonsregister kan myndigheter fastställa hur en person reser. De nya elektroniska telefonapparaterna kan utnyttjas för hemlig avlyssning av samtal i ett rum även när luren ligger på. I den explosionsartade framväxten av övervakningen ingår bl.a. att det i dag finns över 20 000 TV-kameror uppsatta på allmänna platser och i butiker runt om i landet. Hemlig avlyssning och övervakning av teletrafik har mer än fördubblats det senaste årtiondet. Sammanfattningsvis kan konstateras att den tekniska utvecklingen hela tiden öppnar nya möjligheter att kontrollera enskildas privatliv. Bland allmänheten växer oron för framväxten av ett ”storebror-ser-dig-samhälle”, till följd av stora register- och kartläggningssystem som t.ex. folk- och bostadsräkningen, kameraövervakning m.m., i kombination med offentlighetsprincipen och de möjligheter som den ger till spridning av personuppgifter. Härtill kommer också myndigheternas handel med sådana personuppgifter som tvångsvis har avkrävt den enskilde. Offentlighetsprincipens syfte måste enligt vår mening ses över mot bakgrund av det ovanstående. Detta bör ges regeringen till känna.

9. Försvårad ändring av sekretessbestämmelser (punkt 13)

av Kerstin Lundgren (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:K241 yrkande 31.

Ställningstagande

I många fall är det påkallat med sekretess, som t.ex. i fråga om personlig integritet. Det finns säkerligen också tillfällen då detta skydd bör stärkas. Det är alltså inte sekretess i sig som är fel, utan det faktum att man med stor lätthet kan utöka undantagen från en grundlagsfäst rättighet. Ett sådant förfarande innebär också att debatten kring vilka undantag som bör finnas och hur de bör göras försvåras, inte minst med tanke på hur ofta lagstiftningen ändras. Mot denna bakgrund finns det skäl att låta en utredning överväga om åtgärder bör vidtas för att göra det svårare att ändra i sekretessbestämmelserna, t.ex. genom att kräva att undantag från offentlighetsprincipen bör beslutas på samma sätt som grundlag. Jag anser att regeringen bör lägga fram ett förslag om sekretesslagstiftningen i detta avseende. Detta bör ges regeringen till känna.

10. Rakt skaderekvisit i brottsförebyggande och brottsbeivrande verksamhet (punkt 16)

av Mats Einarsson (v) och Gustav Fridolin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ju282 yrkande 2.

Ställningstagande

Ett rakt skaderekvisit bör snarast möjligt återinföras vad gäller förundersökningssekretessen i brottmål. När lagen ändrades för några år sedan diskuterades inte brottsoffrens försämrade ställning. Inte heller diskuterades allmänhetens minskade insyn i polisens verksamhet. Regeln om omvänt skaderekvisit när det gäller sekretess i förundersökningar innebär stora faror. Detta gäller inte minst i fråga om nedlagda förundersökningar mot poliser som misstänkts för brott. Bristen på insyn riskerar att minska allmänhetens förtroende för såväl polisen som för rättsväsendet i stort. Vi anser att regeringen bör lägga fram ett förslag om rakt skaderekvisit vad gäller förundersökningssekretessen i brottmål. Detta bör ges regeringen till känna.

11. Förtroendefull information i skolan (punkt 18)

av Gunnar Hökmark (m), Henrik S Järrel (m) och Bertil Kjellberg (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:K389.

Ställningstagande

I kontakten mellan eleven, föräldrarna och läraren utgör den individuella studieplanen en intern överenskommelse och dialog som till sin art måste vara privat och konfidentiell. I dag är studieplaner vid offentliga skolor allmänna handlingar och således inte sekretesskyddade. Endast elevvårdsuppgifter är skyddade genom sekretesslagen. Det är orimligt att det som diskuteras och överenskommes mellan lärare, elev och föräldrar automatiskt blir offentlig handling. För att förtroendefull information, såsom individuella studieplaner, skall kunna användas på optimalt sätt bör lagstiftningen avseende denna informations offentlighet ses över. Vi anser att regeringen bör lägga fram ett förslag om förtroendefull information i skolan. Detta bör ges regeringen till känna.

12. Straffrelaterad sekretesstid i vissa fall (punkt 21)

av Gunnar Hökmark (m), Henrik S Järrel (m) och Bertil Kjellberg (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:K227.

Ställningstagande

Lagstiftningen har utformats så att den enskilde skall känna förtroende och respekt för socialtjänsten och så att den enskilde skall våga vända sig till denna. På motsvarande sätt anger hälso- och sjukvårdslagen att en god hälso- och sjukvård särskilt skall bygga på respekt för patientens självbestämmande och integritet. Även här betonas att vården och behandlingen så långt det är möjligt skall utformas och genomföras i samråd med patienten. När det gäller hälso- och sjukvårdsområdet och socialtjänstområdet gör sig kravet på sekretess för enskildas personliga förhållanden med hänsyn till ovanstående särskilt starkt gällande. Samtidigt är det självklart angeläget att sekretessen inte är så sträng att den försvårar polisens spanings- och utredningsverksamhet när det gäller allvarliga brott. Det kan finnas vissa typer av brott där det finns ett större intresse av effektiv brottsbekämpning än vad gäller andra. Utöver brott mot barn och ungdomar, för vilka det redan i dag finns vissa lättnader i sekretessen, gäller det enligt motionärernas förmenande också grova våldsbrott, inte minst de som riktar sig mot kvinnor. Det kan där finnas goda skäl att ge personalen inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten möjlighet att utan samtycke från den enskilde lämna polisen uppgifter om brott i större utsträckning än i dag. Vi anser att uppgifter skall få lämnas från hälso- och sjukvården och socialtjänsten när det gäller misstanke om brott med ett straffminimum på ett års fängelse. Denna generella sänkning av gränsen på fängelsestraffets längd skall inte bara gälla för fullbordade brott utan också vid misstankar om försök till brott. Vi anser att regeringen bör lägga fram förslag till

kortare sekretesstider inom hälso- och sjukvården samt socialtjänsten i vissa fall. Detta bör ges regeringen till känna.

13. Justitiekanslerns roll (punkt 22)

av Kerstin Lundgren (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:K241 yrkande 34.

Ställningstagande

Offentliganställdas yttrandefrihet är en viktig del av den svenska offentligheten. Alla försök att begränsa meddelarfriheten måste enligt min mening bekämpas med kraft. För att anställda skall våga utnyttja meddelarfriheten är det av stor vikt att det finns sanktioner vid övergrepp. Möjligheten till sådana sanktioner bör ingå som en komponent i att stärka Justitiekanslerns möjligheter att värna offentlighetsprincipen. Vi anser att regeringen bör lägga fram förslag till regleringar i enlighet med det ovan anförda. Detta bör ges regeringen till känna.

14. Potentiella handlingar (punkt 23)

av Gunnar Hökmark (m), Henrik S Järrel (m) och Bertil Kjellberg (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:K254 yrkande 3.

Ställningstagande

Införandet av begreppet potentiella handlingar kommer att göra det omöjligt att förutse vad som kommer att anses vara en allmän handling. Potentiella handlingar kommer heller inte att finnas i något diarium. Följderna av att införa begreppet potentiella handlingar måste utredas. Vi anser därför att regeringen bör tillsätta en utredning rörande införande av begreppet potentiella handlingar. Detta bör ges regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden

2002/03:K227 av Inger René (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en sänkning av sekretesstiden för uppgifter om enskildas personliga förhållanden i vissa fall.

2002/03:K241 av Maud Olofsson m.fl. (c):

25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett införande av en generell integritetslag.

26. Riksdagen beslutar att personuppgiftslagen (1998:204) skall upphöra att gälla.

27. Riksdagen beslutar att lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor skall upphöra att gälla.

29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att förhindra att dataskyddsdirektivet utsträcks till juridiska personer.

30. Riksdagen beslutar att 7 kap. 16 § sekretesslagen upphävs.

31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra det svårare att ändra sekretessbestämmelser.

33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kraftfulla insatser för att värna offentligheten i den egna hanteringen av EU-ärenden.

34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka Justitiekanslerns möjligheter att värna offentlighetsprincipen.

2002/03:K254 av Per Unckel m.fl. (m):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om offentlighetsprincipen i enlighet med vad som anförs i motionen.

2. Riksdagen begär att regeringen verkar för en översyn av registerlagstiftningen i enlighet med vad som anförs i motionen.

3. Riksdagen begär att regeringen låter analysera konsekvenserna av införande av begreppet potentiella handlingar i enlighet med vad som anförs i motionen.

4. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om reglering av myndigheternas möjligheter att samköra register i enlighet med vad som anförs i motionen.

5. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om att avveckla SPAR.
6. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om förstärkning av skyddet för den personliga integriteten i enlighet med vad som anförs i motionen.
7. Riksdagen begär att regeringen snarast tillsätter den utlovade utredningen om införandet av en allmän, teknikberoende integritetslagstiftning i enlighet med vad som anförs i motionen.

2002/03:K292 av Ragnwi Marcelind (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa en ny sekretesslagstiftning om passfoto.

2002/03:K298 av Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett förbud mot att använda personnummer vid uthyrning av videofilmer.

2002/03:K350 av Inger René och Catharina Elmsäter-Svärd (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av insatser för att stärka den personliga integriteten.

2002/03:K352 av Lars Johansson (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ändra personuppgiftslagen och sekretesslagen så att uppgifter om barns tillväxt kan samlas i en databas, oberoende av hos vilken huvudman data insamlats, och att individen eller vårdnadshavaren blir ägare av de identifierbara uppgifterna.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avidentifierade uppgifter kan göras tillgängliga för hälsoövervakning och forskning.

2002/03:K354 av Lena Ek m.fl. (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av en offentlig utredning för att klargöra gränsdragningen mellan nya tekniska applikationer och skyddet av den personliga integriteten.

2002/03:K383 av Gustav Fridolin (mp):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om offentlighetsprincipens värnande.

2002/03:K389 av Peter Danielsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förtroendefull information inom skolan.

2002/03:K405 av Helene Petersson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sekretesslagstiftningen i förskolan.

2002/03:Ju234 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av översyn av reglerna för i vilka situationer vissa personalgrupper skall anmäla fall av våld mot kvinnor.

2002/03:Ju282 av Alice Åström m.fl. (v):

2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till en sådan ändring i sekretesslagen att ett rakt skaderekvisit i sekretessen till förmån för enskilda i det allmännas brottsförebyggande och brottsbeivrande verksamhet återinförs.